

KALKINMA AJANSLARI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DOĞU ANADOLU
KALKINMA AJANSI

DOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI

2023 YILI

ÇALIŞMA PROGRAMI

1 OCAK - 31 ARALIK 2023

2023 YILI ÇALIŞMA PROGRAMI

1 OCAK-31 ARALIK 2023

EYLÜL 2022

Bitlis-Hakkâri-Muş-Van (TRB2)

İçindekiler

ŞEKİLLER DİZİNİ.....	iv
TABLOLAR DİZİNİ.....	iv
KISALTMALAR	V
YÖNETİCİ ÖZETİ.....	1
1. GİRİŞ.....	2
1.1. KURULUŞ VE ORGANİZASYON YAPISI.....	3
1.2. KURUMSAL TEMEL POLİTİKALAR	4
1.3. 2014-2023 TRB2 BÖLGE PLANI	4
2. SONUÇ ODAKLI PROGRAMLAR.....	5
2.1. BEŞERİ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (BSG-SOP)	6
2.1.1. Amaç.....	6
2.1.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi	6
2.1.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri	12
2.1.4. Proje ve Faaliyetler.....	17
2.1.5. Program Süresi ve Zaman Planlaması.....	26
2.1.6. İzleme ve Değerlendirme.....	26
2.2. VAN GÖLÜ HAVZASI SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (VAHA-SOP)	28
2.2.1 Amaç.....	28
2.2.2 Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi	28
2.2.3 Sonuç ve Çıktı Hedefleri.....	30
2.2.4 Proje ve Faaliyetler.....	32
2.2.5 Program Süresi ve Zaman Planlaması.....	38
2.2.6 İzleme ve Değerlendirme.....	40
2.3 EMEK YOĞUN SEKTÖRLERİN GELİŞTİRİLMESİ SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (EYSG-SOP) 41	
2.3.1 Amaç.....	41
2.3.2 Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi	41
2.3.3 Sonuç ve Çıktı Hedefleri.....	43
2.3.4 Proje ve Faaliyetler.....	44
2.3.5 Program Süresi ve Zaman Planlaması.....	48
2.3.6 İzleme ve Değerlendirme.....	50
3 KURUMSAL GELİŞİM	51
3.1 ÇIKTI HEDEFLERİ.....	51
3.2 FAALİYETLER	52
3.2.1 Araştırma, Analiz ve Programlama	52
3.2.2 Bölgesel Girdi-Çıktı Analizlerinin Hazırlanması ve Basımı.....	52

3.2.3 İş Birliği ve Koordinasyon.....	52
3.2.4 Kapasite Geliştirme	53
3.2.5 Tanıtım Faaliyetleri.....	55
4.YEREL KALKINMA FIRSATLARI (YKF).....	56
4.1 DİĞER KURUM VE KURULUŞLARLA İŞ BİRLİKLERİ FAALİYETİ KAPSAMINDAKİ ÇALIŞMALAR	56
4.3. DAKA KOMŞU ÜLKELER KOORDİNATÖRLÜĞÜ FAALİYETLERİ	58
4.4. HAKKÂRİ'YE AİT ÜRÜNLER İÇİN COĞRAFİ İŞARET ALINMASI.....	60
4.5 GÜDÜMLÜ PROJELER	61
4.6 BİTLİS BAL ÜRETİCİLERİNİN ULUSAL VE ULUSLARARASI YARIŞMALARA KATILIMLARININ DESTEKLENMESİ.....	61
4.7.TRB2 BÖLGESİ YATIRIM VE TURİZM POTANSİYELİNİN ULUSAL PLATFORMLARDA TANITILMASI.....	62
4.7. KIRSAL KALKINMADA YENİ YAKLAŞIMLAR ÇALIŞTAYI	63
4.8 AJANS TARAFINDAN KOORDİNASYONU SAĞLANAN BAKANLIK DESTEKLERİ	64
4.8.1. Önceki Yıllardan Devam Eden Cazibe Merkezlerini Destek Programı Ödemeleri	64
4.8.2 Önceki Yıllardan Devam Eden Çalışan ve Üreten Gençler Programı Ödemeleri.....	64
4.8.3 Önceki Yıllardan Devam Eden Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı Ödemeleri.....	65
4.9 ÖNCEKİ YILLARDAN DEVAM EDEN AJANS DESTEKLERİ.....	65
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	67
6. EKLER.....	69
EK-A GÜDÜMLÜ PROJE BİLGİ FORMU	69
EK-B ÖN FİZİBİLİTE KONUSU PROJE ÖNERİLERİ LİSTESİ	70
EK-C YURT DIŞI FUARLAR VE ÇALIŞMA ZİYARETLERİ TABLOSU	72
EK-D DÜZENLENECEK ETKİNLİKLER TABLOSU	73
EK-E YAPILACAK ARAŞTIRMALAR, ANALİZLER, STRATEJİLER VE RAPORLAR TABLOSU	79
EK-F YAPILACAK PROGRAM SONRASI DEĞERLENDİRME VE/VEYA ETKİ ANALİZİ ÇALIŞMALARI TABLOSU	82

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Ajans Organizasyon Yapısı	3
Şekil 2: TRB2 Bölge Planı Gelişme Eksenleri.....	4

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: BSG-SOP Çıktı Göstergeleri	12
Tablo 2: BSG-SOP Sonuç Göstergeleri	15
Tablo 3: BSG-SOP Faaliyetleri ve Zaman Planlaması.....	26
Tablo 4: BSG-SOP Faaliyet Tablosu	26
Tablo 5: VAHA- SOP Çıktı Göstergeleri	30
Tablo 6: VAHA- SOP Sonuç Göstergeleri	31
Tablo 7: VAHA-SOP Faaliyetleri ve Zaman Planlaması	38
Tablo 8: VAHA-SOP Faaliyet Tablosu	40
Tablo 9: EYSG-SOP Çıktı Göstergeleri	43
Tablo 10: EYSG-SOP Sonuç Göstergeleri	44
Tablo 11: EYSG-SOP Faaliyetleri ve Zaman Planlaması	48
Tablo 12: EYSG-SOP Faaliyet Tablosu	50
Tablo 13: Kurumsal Gelişim Çıktı Hedefleri	51
Tablo 14: YKF Faaliyet Tablosu	65

KISALTMALAR

ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
B2B	"Business to Business" şirketler arası pazarlama ya da satış uygulamaları
BİLSEM	Bilim ve Sanat Merkezi
BSG-SOP	Beşerî Sermayenin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı
BSGPB	Beşerî Sermaye ve Girişimcilik Politikaları Birimi
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CBİKO	Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi
CMDP	Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı
CNC	Bilgisayarlı Sayısal Kontrol
CUGEP	Çalışan ve Üreten Gençler Programı
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
DAP BKİ	Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi
EYSG-SOP	Emek Yoğun Sektörlerin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı
GAP BKİ	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi
GPD	Güdümlü Proje Desteği
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÖAP	Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı
KSS	Küçük Sanayi Sitesi
KÜK	Komşu Ülkeler Koordinatörlüğü
KYKB	Kurumsal Yönetim ve Koordinasyon Birimi
MDP	Mali Destek Programı
NEET	Ne İşte, Ne Eğitimde, Ne de Öğretimde Olan Gençlik
ORTKA	Ortak Kullanım Atölyeleri
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
SEGE	Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SPB	Sanayi Politikaları Birimi
SOP	Sonuç Odaklı Program
SOGEP	Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı
DAKA-SOGİP	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı Sosyal Girişimcilik Programı
STEM	Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Matematik
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TEKMER	Teknoloji Geliştirme Merkezi
TKKPB	Turizm ve Kırsal Kalkınma Politikaları Birimi
TSO	Ticaret ve Sanayi Odası
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜBİTAK SAGE	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Savunma Sanayii Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
VAHA-SOP	Van Gölü Havzası Sonuç Odaklı Programı
Van İŞGEM	Van İş Geliştirme Merkezi
Van YYÜ	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
YDO	Yatırım Destek Ofisi
YKF	Yerel Kalkınma Fırsatları

YÖNETİCİ ÖZETİ

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA), 25.01.2006 tarih ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun üçüncü maddesi uyarınca 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan 10 Kasım 2008 tarih ve 2008/14306 karar sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Ajans kurulduğu günden itibaren TRB2 Bölgesi illerindeki kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliği ve koordinasyonu geliştirerek ve yerel potansiyelleri harekete geçirerek bölgesel kalkınma yolunda önemli roller üstlenmiştir. Bölgedeki beşeri sermayenin daha nitelikli bir yapıya ulaşması ile hem kamu kurum kuruluşlarından

Kalkınma ajansları, bulundukları bölgelerdeki başat sektörlerde üretim ve istihdam kapasitesini artırmak ve sektörlerin gelişimine yönelik kurumsal yapılar tesis etmek amacıyla 2018 yılında Sonuç Odaklı Program (SOP) uygulamasına geçmiştir.

Ajans2023 yılı Çalışma Programında, Bölge Planı ve Ajansın geçmiş süreçteki deneyimleri ışığında oluşturulan sonuç odaklı programlar ile belirlenen odak alanlarda program ve faaliyetler belirlenmiş, zaman ve maliyet planlaması da yapılarak 2023 yılı bütçesi oluşturulmuştur.

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı 2023 Yılı Çalışma Programı ve Bütçesi, Sonuç Odaklı Program yaklaşımına uygun olarak 4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 187’nci, 193 üncü ve 196’ncı maddeleri ile Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin 21 inci maddesi hükümleri ve 2022 Yılı Çalışma Programı Usul ve Esasları çerçevesinde “Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi”, “Emek Yoğun Sektörlerin Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması”, “Van Gölü Havzası” Sonuç Odaklı Programları ile “Kurumsal Gelişim”, “Yerel Kalkınma Fırsatları” bölümlerinde tanımlanan faaliyetler ve bu faaliyetlere ilişkin tahmini bütçelerden oluşmaktadır.

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı TRB2 Bölgesi’ndeki kurum, kuruluş, sektör temsilcilikleri, sivil toplum kuruluşları ve bölge halkı ile daha etkin yapılar kurarak Bölgenin sosyal ve ekonomik anlamda daha yaşanılabilir bir bölge olması için faaliyetlerine devam edecektir.

1. GİRİŞ

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA), 25.01.2006 tarih ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun 3. maddesi uyarınca 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 10 Kasım 2008 tarih ve 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Ajans 1 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 385. maddesi ve 4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 187. maddesi ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının koordinasyonunda Van ili merkez olmak üzere, Bitlis, Muş ve Hakkâri illerinden oluşan TRB2 Düzey 2 istatistiki bölgesinde hizmet vermektedir.

2018 yılında, Bakanlık koordinasyonunda kalkınma ajansları tarafından bölgelerinde kalkınma süreçlerini yönlendirmek, merkezi ve yerel paydaşlarla birlikte kalkınma gündemini oluşturmak, öncelikli hedefler belirleyerek ortak program ve faaliyetlerle kalkınma süreçleri hızlandırmak amacıyla Sonuç Odaklı Program (SOP) yaklaşımı uygulamaya konulmuştur.

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı 2023 Yılı Çalışma Programı ve Bütçesi, Sonuç Odaklı Program (SOP) yaklaşımına uygun olarak 4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 187, 193 ve 196. maddeleri ile Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin 21. maddesi hükümleri ve 2023 Yılı Çalışma Programı Usul ve Esasları çerçevesinde “Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi”, “Emek Yoğun Sektörlerin Geliştirilmesi”, “Van Gölü Havzası” sonuç odaklı programları ile “Kurumsal Gelişim” ve “Yerel Kalkınma Fırsatları” bölümlerinde tanımlanan faaliyetler ve bu faaliyetlere ilişkin tahmini bütçelerden oluşmaktadır.

Genel Sekreter başkanlığında Ajans uzmanlarının katılımıyla hazırlanan 2023 Yılı Çalışma Programı ve Bütçesi 30/09/2022 tarih ve 2022/5-6 sayılı Yönetim Kurulu Kararı doğrultusunda 06/01/2023 tarihinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının onayına sunulmuştur.

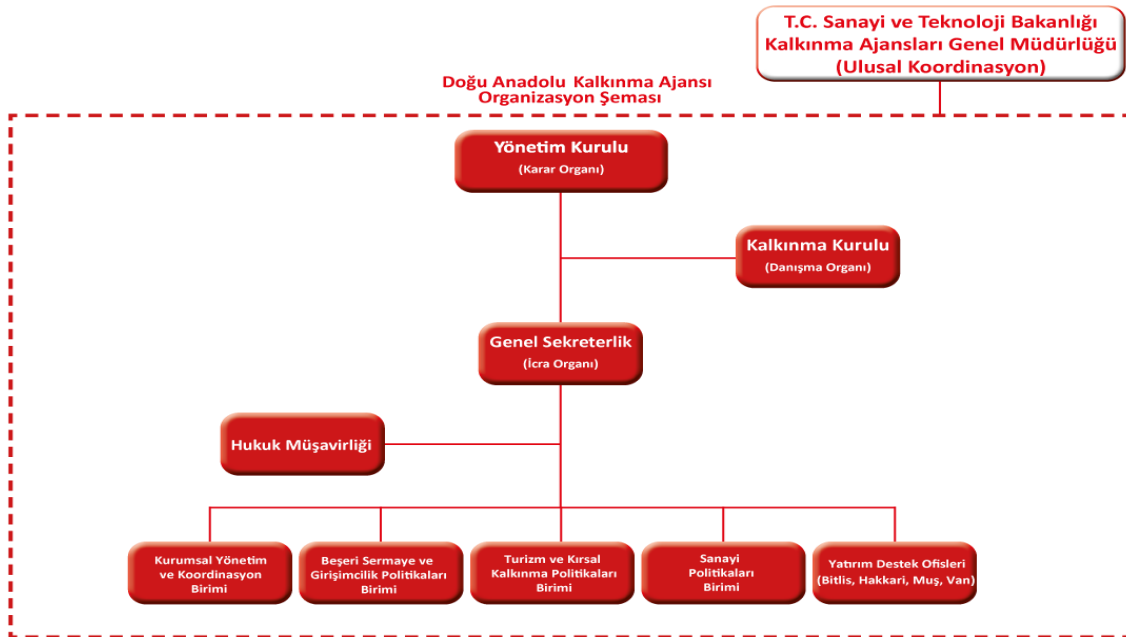
1.1. KURULUŞ VE ORGANİZASYON YAPISI

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) TRB2 Bölgesi olan Bitlis, Hakkâri, Muş ve Van illerinde hizmet etmek üzere 25.01.2006 tarih ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun 3. maddesi uyarınca 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 10 Kasım 2008 tarih ve 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur.

Ajans, kuruluşundan itibaren devam ettirdiği planlama ve programlama, program yönetimi ve izleme şeklindeki fonksiyon bazlı birim yapılanma modelini 13 Ocak 2021 tarih ve 2021/4 sayılı Yönetim Kurulu onayıyla değiştirerek çıktı bazlı bir yapılanma modelini hayata geçirmiştir. Bu yapılanma modelinde TRB2 Bölgesi’nde faaliyet gösteren sektörlerin gelişim potansiyeli ve Ajansın sonuç odaklı programları ile yönelmesi gereken alanlar çalışıldıktan sonra organizasyon yapısı ortaya çıkarılmıştır. Buna göre Ajans birimleri Beşerî Sermaye ve Girişimcilik Politikaları Birimi, Sanayi Politikaları Birimi, Turizm ve Kırsal Kalkınma Politikaları Birimi ile Kurumsal Yönetim ve Koordinasyon Birimi olarak belirlenmiştir.

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı hâlihazırda 1 Genel Sekreter, 1 Hukuk Müşaviri, 29 uzman, 8 idari destek personeli ve 18 yardımcı hizmet personeli olmak üzere toplam 57 personel ile görevlerini yerine getirmektedir.

Şekil 1: Ajans Organizasyon Yapısı

1.2. KURUMSAL TEMEL POLİTİKALAR

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansının vizyonu *“2023’te, beşerî sermayesini geliştirmiş, etkin üretimle ekonomide yapısal dönüşümü ve büyümeyi sağlamış, oluşan sosyal refahtan herkesin adil bir şekilde faydalandığı, doğa ve kültürel mirasını koruyarak kullanan, yaşam kalitesi yüksek, jeoekonomik konumu ile çevresine etki edebilen, güvenle yaşanan bir bölge olmak”* şeklindedir.

Ajans misyonu ise *“TRB2 Bölgesi’nde (Bitlis, Hakkâri, Muş, Van) yerel potansiyelleri, kaynakları ve imkânları katılımcı bir yaklaşımla harekete geçirerek sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak”* olarak belirlenmiştir.

1.3. 2014-2023 TRB2 BÖLGE PLANI

Ajans koordinasyonunda Bölgedeki aktörlerin aktif katılımıyla hazırlanan 2014-2023 TRB2 Bölge Planı aşağıda belirtilen 3 temel gelişme eksenini ve bu eksenlere yönelik hedef ve stratejiler çerçevesinde hazırlanmıştır.

Şekil 2: TRB2 Bölge Planı Gelişme Eksenleri

2. SONUÇ ODAKLI PROGRAMLAR

Ajansımız tarafından 2020-2023 dönemi için belirlenmiş olan

- TRB2 Bölgesi'nde başta çocuklar ve gençler olmak üzere, ülkenin yeni nesil ekonomisinin ihtiyaç duyduğu donanım, bilgiye ve beceriye sahip bireylerin yetiştirilmesi, kurum ve kuruluşların kurumsal kapasitelerinin ve beşerî sermayelerinin niteliğinin artırılması ve bu sayede bilinçli, aktif, sosyal ve kültürel anlamda gelişmiş, güçlü bir toplum inşa etmek amacıyla yürütmekte olduğu **Beşerî Sermayenin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı (BSG-SOP)**,
- TRB2 Bölgesi için özel bir çekim alanı oluşturan Van Gölü'nün koruma-kullanma dengesi gözetilerek etkileşimde bulunduğu alan içinde havza bazlı kalkınmaya yönelik en başta turizm sektörü olmak üzere gölü temel alan sektörlerin geliştirilmesi, yatırım altyapısının güçlendirilmesi, turizmde destinasyon odaklı yönetim ve pazarlama faaliyetlerinin oluşturulması ve çevre yönetiminin sağlanması suretiyle yaşam kalitesinin artırılması amacıyla yürütmekte olduğu **Van Gölü Havzası Sonuç Odaklı Programı (VAHA-SOP)** ve
- TRB2 Bölgesi'nin potansiyeli doğrultusundaki emek yoğun sektörlerin geliştirilmesini, üretim ve istihdamı artıracak stratejik yatırımların Bölgeye çekilmesini, Bölgedeki işletmelerin birbirleriyle ve Bölge dışındaki ilgili sektördeki işletmelerle ekonomik ve ticari iş birliklerinin güçlendirilmesine destek sağlanmasını, yatırım altyapısının iyileştirilmesini ve mevcut yatırımların ekonomik ve beşerî kapasitelerinin artırılmasını sağlamak amacıyla yürütmekte olduğu **Emek Yoğun Sektörlerin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı (EYSG-SOP)** uygulamasına 2023 yılında da devam edilecektir.

TRB2 Bölgesi'nde SOP'lar kapsamında yer almayan fakat Ajansın desteği ile potansiyeli hızlı bir şekilde ortaya çıkabilecek alanlara da Yerel Kalkınma Fırsatları (YKF) başlığı altında yer verilmiştir.

Sonuç odaklı programlar ve YKF kapsamında planlanan faaliyetlerin hayata geçirilmesi ile Bölgenin kalkınmada önemli bir ivme kazanacağı, Çalışma Programı kapsamında planlanan faaliyetlerin orta ve uzun vadede Bölgenin gelişmesine önemli katkılar sağlayacağı öngörülmektedir.

2.1. BEŞERÎ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (BSG-SOP)

2.1.1. Amaç

Genel Amaç

Beşerî Sermayenin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programının amacı, TRB2 Bölgesi'nde ülkenin yeni nesil ekonomisinin ihtiyaç duyduğu girişimcilik, yenilikçilik ve teknoloji kullanma becerilerine sahip gençlerin yetiştirilmesi, kırılgan kesimin odağından olan kadınların sosyoekonomik hayata katılımlarının artırılması ile kurum ve kuruluşlarda görev alan personelin niteliklerinin geliştirilmesi yoluyla güçlü bir toplum inşa etmektir.

Özel Amaçlar

Beşerî Sermayenin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programının özel amaçları şunlardır:

1. Emek-yoğun sektörler ve hizmet sektörlerinde nitelikli iş gücü altyapısını geliştirmek,
2. Geleceğin mesleklerine uygun nitelikte iş gücü altyapısını oluşturmak,
3. Kurum ve kuruluşların beşerî sermayesinin niteliğini artırmak,
4. Genç girişimciliği ve sosyal girişimcilik alanında farkındalık oluşturmak,
5. Çocuk ve gençlerin bilişim alanında niteliklerini artırmak.
6. Kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımlarını artırmak.

2.1.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Beşerî sermaye kavramı genelde bütün demografik yapının, özelde ise üretim sürecine katılan iş gücünün, kamu ve özel sektörde istihdam edilen nüfusun üretim faktörlerini daha verimli ve etkin kullanılmasına imkân sağlayacak bilgi, beceri, tecrübe ve dinamizm gibi pozitif değerlerle donatılmasını ifade etmektedir. Ayrıca, beşerî sermaye kavramı yeni teknolojilerin icat edilmesine, etkin kullanılmasına, ekonomik büyümeye, sosyal refah göstergelerinin artmasına imkân sağlayan bir etkiyi de barındırmaktadır. Beşerî sermaye, kalkınmış toplumlarda önemli bir yer tutmaktadır. Ülkelerin beşerî sermayeye yatırım yapmalarının tüm sektörlerde yüksek verimliliğe, gelir dağılımının adil olmasına, istihdam imkânlarının artmasına, bölgeler arası gelişmişlik farklarının giderilmesine ve bunun gibi birçok olumlu etkilere yol açtığı tespit

edilmiştir¹. Bu yönüyle beşerî sermaye bir ülkenin gelişmesinde ve kalkınmasında öncü rol oynayan güçlü bir işleve sahiptir.

Bölgemizdeki beşerî sermayenin önemli bir kısmını oluşturan 18-29 yaş arası genç nüfusun yetkinliklerinin teknolojik gelişmelere ve Bölgenin ihtiyaçlarıyla uyumlu bir şekilde geliştirilerek istihdam edilebilirliğinin artırılması hususu bölgesel kalkınmaya hizmet edecek önemli bir gerekliliktir. 2017 SEGE verilerine göre bölge illerinin gelişmişlik sıralamasına bakıldığında Bitlis'in 76, Hakkâri'nin 78, Muş'un 79 ve Van'ın ise 77. sırada olduğu görülmektedir. Söz konusu iller ve dolayısıyla TRB2 Bölgesi sosyoekonomik açıdan istatistiki bölgeler içinde gelişmişlik düzeyi itibarıyla en son sıralarda yer almaktadır. 2014-2023 TRB2 Bölge Planı çalışmasında belirtilen hedef ve stratejiler hayata geçirildiği takdirde orta ve uzun vadede bölgede yer alan illerin sosyoekonomik açıdan sahip oldukları durumun daha iyi bir seviyeye gelmesi mümkün görünmektedir.

TRB2 Bölgesi'nde tarım sektörünün yaygınlığı ile birlikte emek yoğun çalışma alanlarının hâkimiyeti, iş gücü ve ürün verimliliğinin düşük olmasına sebep olmaktadır. Tarım sektöründen sanayi sektörüne geçişin gerçekleşemediği, bölgesel gayrisafi yurtiçi hâsıla içerisinde sanayi sektörü payının tarım ve hizmet sektörlerine kıyasla sınırlı düzeyde kaldığı Bölgede, istihdamın tarım ve hayvancılık başta olmak üzere katma değeri düşük sektörlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca, tarım sektöründe katma değeri yüksek ve imalat sanayiine girdi oluşturabilecek ürünlerden ziyade katma değeri düşük tarımsal faaliyetlerde bulunduğu görülmektedir.

Bölgede emek yoğun sektörlerin yaygınlığı nedeniyle düşük nitelikli iş gücü ihtiyacının düşük nitelikli iş gücü profili ile eşleşmesi, bilişim teknolojilerinin sebep olduğu iş piyasasının değişen ihtiyaç ve beklentilerine uyum sağlamada önemli bir risk alanını oluşturmaktadır. İş piyasasındaki teknoloji temelli dönüşümlerden en çok etkilenecekler, bir diğer ifadeyle teknolojik işsizlik riskini en fazla yaşayacak olanlar, düşük beceri sahibi çalışanlardır. Bu nedenle, bölgedeki beşerî sermayenin geliştirilmesine yönelik geleceğin meslekleri, yazılım gibi alanlarda yenilikçi eğitim programları, proje ve uygulamaların hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

---

¹ Eser, K., & Gökmen, Ç. E. (2009). Beşerî Sermayenin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri: Dünya Deneyimi ve Türkiye Üzerine Gözlemler. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 1(2), 41-56.

Sosyal girişimcilik dünyada önemi giderek artan, sosyal değer üretme odaklı bir girişimcilik türüdür. Ülkemizde henüz yasal altyapısı oluşturulmamış olsa da çoğunlukla dernek, vakıf, kooperatif vb. örgütlenme modelleri ile sosyal girişimciliğin yaygınlaştığı görülmektedir. Temelde sosyal sorunlarla mücadele etmeye odaklanan ve bu amaçlarını inovatif girişimcilik prensiplerini kullanarak gerçekleştiren sosyal girişimciler, sosyal ve ekonomik refah artışına katkıları nedeniyle önemli birer aktör olarak görülmektedir. Özellikle işsizlikle mücadele konusunda, bir yandan işsizliğe karşı geliştirdikleri yaratıcı çözümlerle, diğer yandan da sosyal girişimlerinde istihdam ettikleri bireyler nedeniyle istihdama çift yönlü katkı sağlamaktadırlar. British Council'in 2019 yılında Türkiye'deki sosyal girişimci profilini ortaya koyan araştırması sonuçlarına göre Türkiye'de dünyadaki görünüme benzer şekilde sosyal girişimci olma eğiliminin genç nüfusta yoğunlaştığı görülmektedir. TRB2 Bölgesi'nin genç nüfus potansiyeli düşünüldüğünde sosyal girişimciliğin genç işsizliği ile mücadelede alternatif bir strateji olarak desteklenmesi önemlidir. Gençlerde sosyal girişimciliğin teşviki amacıyla genç işsizlerin Bölgedeki sosyal sorunlarla mücadele eden sosyal girişimci bireylere dönüşümünü destekleyici politika ve uygulama örneklerinin ortaya konulması, gençlere sosyal girişimcilik becerilerini kazandırmayı esas alan eğitim programlarının hazırlanması önem arz etmektedir. Bu çerçevede, bölgede sosyal girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi amacıyla 2019 yılında Ajans bünyesinde Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı Sosyal Girişimcilik Programı (DAKA-SOGİP) başlatılmıştır. Ayrıca, 2022 yılında Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı (CMDP) kapsamında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi bünyesinde İnnovan Girişimcilik Merkezi hizmete alınmıştır. BSG-SOP'un genel ve özel amaçları ile uyumlu olacak şekilde Bölgedeki girişimcilik ekosisteminin bu merkez üzerinden yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

YÖK'ün 2019 yılında yayımladığı Geleceğin Meslekleri Çalışmaları Raporu'na göre dünyada şu andaki işlerin %90'ı bilişim teknolojileri yeteneklerini gerektirmektedir. Ayrıca Dünya Ekonomik Forumu'nun 2016'da açıkladığı İşlerin Geleceği Raporu'nda da bugün ilkokula başlayan çocukların %65'inin şu anda var olmayan yeni iş türlerinde ve yeni fonksiyonları olan işlerde çalışacağı belirtilmektedir. Dünya Ekonomik Forumu'nun 2018 ve 2020 yıllarında yayımladığı İşlerin Geleceği raporları da bilişim alanındaki niteliklere olan ihtiyacın artmakta olduğunu göstermektedir. Günümüzde belli bir kuşağa ait kadroların iş tecrübeleri geniş, fakat dijital araçların uygulaması konusunda tecrübeleri gençlere göre çok daha sınırlı düzeydedir. Y ve Z kuşakları iş tecrübesi noktasında geride olsa bile, kendilerinden önceki kuşaklara göre dijital dünyaya, bir diğer deyişle bilişim teknolojilerine ve araçlarına hâkimdir. Geleceğin iş ve

mesleklerindeki beklentiler bu hâkimiyetin gençlerin iş gücü piyasasına girdikleri anda istihdam edilebilirlik kapasiteleri üzerinde doğrudan etkili olacağını göstermektedir. Bu nedenle, çocuk ve gençlere odaklanan bilişim alanındaki temel ve ileri düzey nitelik ve beceri gelişimine dayalı eğitim programlarının dinamik bir yapıda planlanması, özellikle TRB2 Bölgesi gibi genç nüfus yoğunluğu yüksek olan bölgelerin kalkınması açısından kritik öneme sahiptir.

Türkiye'nin batı bölgelerinde katma değeri yüksek sektörlerle yönelim ve sektörel çeşitliliğin artması, başta tekstil ve giyim sanayi olmak üzere emek yoğun sektörlerin daha doğuya kaymasına sebep olmaktadır. Tekstil ve hazır giyim sektörü TRB2 Bölgesi'nde üretim ve istihdam potansiyeli bakımından öne çıkan sektörler içerisinde yer almaktadır. TRB2 Bölgesi'nde hem istihdam oranının artırılması hem de kadınların ekonomiye entegrasyonunun sağlanması amacıyla tekstil ve giyim sanayi alanında Ajans öncülüğünde önemli programlar ve projeler hayata geçirilmiştir. Bu çalışmalar ile Bölgede tekstil ve hazır giyim sektöründe önemli oranda istihdam alanı oluşturulmuştur. Bölgede emek yoğun sektörler mesleki eğitim yatırımları ile desteklendiğinde gelecekte yüksek katma değerli ve rekabetçi ürün ve hizmetlerin üretilmesine imkân sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye ve Bölge iş gücü göstergeleri incelendiğinde Türkiye'de iş gücüne katılma oranının %51,4 iken Bölge'de %46,6 olduğu görülmektedir. Yaş gruplarına göre iş gücüne katılma oranlarına bakıldığında 15-24 yaş grubunda iş gücüne katılma oranı Türkiye'de %41,7 iken Bölgede %38,9'dur. 25 yaş ve üzeri için Türkiye ve Bölgede iş gücüne katılma oranlarına bakıldığında oranların sırasıyla %53,6 ve %50,5 olduğu gözlenmektedir. Veriler incelendiğinde Bölgenin iş gücüne katılma oranının Türkiye ile görece benzer olduğu, bununla birlikte işsizlik oranının Türkiye geneli işsizlik oranına göre oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'de işsizlik oranı %12 iken TRB2 Bölgesi'nde %20,4'dür. 15-24 yaş grubu için Türkiye'deki işsizlik oranı %22,6 iken bu oran Bölgede %28,1'dir. 25 yaş ve üzeri için Türkiye'nin ve Bölge'nin işsizlik oranlarına bakıldığında ise oranların sırasıyla %10,1 ve %17,4 olduğu görülmektedir.² Bu veriler Bölgede özellikle genç iş gücünü önceliklendiren istihdam politikalarının aciliyetini göstermektedir.

---

² Türkiye İstatistik Kurumu (2021). Yaş gruplarına göre işsizlik oranı, <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloOlustur.do>, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Toplumların ekonomik gelişim süreçlerinde refah seviyelerindeki artış, fiziki sermayelerinin yanı sıra beşerî sermayelerinin de geliştirilmesine bağlıdır. Fiziki sermayeyi üretimin bir parçası olarak kullanan, teknolojik gelişmelerle birlikte üretim süreçlerinin sürekli gelişmesini sağlayan ve kaynakların verimliliğini temin eden beşeri sermayenin gücüdür. Beşeri sermaye, iş gücüne katılanların niteliklerini ifade etmekle birlikte cinsiyet olarak hem kadınları hem de erkekleri içermektedir. Nüfusun genel olarak iki cinsiyet arasında yarı yarıya dağılım gösterdiği bilinmekte ise de kadınların iş gücü piyasasında yer almaları erkeklere oranla daha düşüktür. 11. Kalkınma Planı'na göre "Kadınlarda eğitim seviyesindeki artışa rağmen düşük nitelikli, kayıt dışı, ücretsiz aile işçiliği gibi alanlarda kadın işgücü oranının yüksekliği sürmekte, ülkelere göre farklılıklar gösterse de kadınların işgücüne katılımı gerilemektedir." Bu kapsamda bölgedeki kadınların mevcut durumları iş gücü verileri ile diğer bazı alanlarda incelendiğinde bazı durumlar göze çarpmaktadır. İş gücü göstergeleri kapsamında TÜİK 2021 yılı İş Gücü göstergelerine göre Türkiye'de erkeklerin işsizlik oranları %10,7 iken kadınların işsizlik oranları %14,7'dir. Bölgede ise erkeklerin işsizlik oranı %20,1 iken kadınların işsizlik oranı %21,3'tür. İstihdam oranlarına bakıldığında ise Türkiye'de erkeklerin istihdam oranı %62,8 iken kadınların oranı %28'dir. Bölgede erkeklerin istihdam oranı %54,2 iken kadınların istihdam oranı %19,6'dır. Dengeli bir kalkınma modeli için hem kadınların hem de erkeklerin ekonomik hayata katılımları önem arz etmektedir. İşsizlik oranlarına bakıldığında ise bölgede kadınların işsizlik oranı erkeklerin işsizlik oranından 1,2 puan daha yüksektir. İşsizlik oranı belirlenirken genel olarak iş arandığının bildirilmesi üzerine istihdam olamayan kişilerin oranı kullanıldığından kadınların işsiz olup da iş arayışına girmediğinden dolayı bu oranın düşük olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda istihdam verisi daha doğru bir analiz imkânı sunmaktadır. İş gücü göstergeleri genel olarak ülke ortalamasından daha düşük seviyede gerçekleşme göstermekte iken bölgede cinsiyet farkında istihdam oranı erkeklerde yaklaşık üç kat daha fazladır. Bölgesel farkların azaltılması ve sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması için kadınların da iş gücüne katılma durumları iyileştirilmelidir. Bu kapsamda 11. Kalkınma Planına Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum başlığında kadına yönelik politikalar belirlenmiştir. Kadın başlığı altında "Kadınların ekonomik ve sosyal hayatta güçlenmelerine yönelik araştırmalar yapılacak, projeler yürütülecek, eğitimler verilmesi" ve "ekonomik yaşama etkin katılımının artırılması konusunda illerin farklı işgücü ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, eğitim, staj, işbaşı eğitimi gibi uygulamaların etkin olarak devam etmesi" gibi tedbirler sunulmuştur. Bölgedeki kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımlarını artırmak üzere kadınların bölgedeki mevcut durumlarının araştırılması ve bu mevcut duruma göre faaliyetlerin belirlenmesi planlanmaktadır.

Öte yandan kadının Türkiye’de ve TRB2 Bölgesinde Eğitim alanındaki mevcut durumuna bakıldığında TÜİK 2021 verilerine göre Türkiye’de 2021 yılı için 6+ yaş üzeri toplam nüfus içerisinde okuma yazma bilmeyenlerin erkeklerin oranı %0,78 iken kadınların oranı %4,74’tür. TRB2 Bölgesi’nde ise bu oranlar sırasıyla, %1,67 ve %9,38’dir. Bölgede 6+ yaş üzeri cinsiyet bazında okuma yazma bilmeyenlerin oranı ülke ortalamasının üstünde olmakla birlikte bölgede okuma yazma bilmeyenlerin kadınların oranı erkeklerin yaklaşık yedi katıdır. Gelişmekte olan ülkelerde eğitim seviyesi yükseldikçe okullaşma oranlarının düştüğü bilinmektedir. Türkiye’de de bu durumun geçerliliği bulunmaktadır. Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2021/2022 Raporu’na göre Türkiye’de ortaokul okullaşma oranı %89,84 iken ortaöğretimde okullaşma oranı %89,67’dir. Bu oranlar arasındaki fark çok yüksek olmamakla birlikte cinsiyet kırılımında incelendiğinde Türkiye’de ortaokul seviyesinde erkeklerin okullaşma oranı %89,95 iken ortaöğretimde okullaşma oranı %90,03’tür. Kadınların okullaşma oranları incelendiğinde ise Türkiye’de ortaokul seviyesinde okullaşma oranı % 89,73 iken ortaöğretimde %89,29’dur. Bölgede cinsiyet kırılımında okullaşma oranlarına bakıldığında ise erkeklerin ortaokul seviyesinde okullaşma oranı % 87,99 iken ortaöğretim seviyesinde %79,63’tür. Kadınların durumuna bakıldığında ortaokulda okullaşma oranı % 87,66 iken ortaöğretimde okullaşma oranı %76,50’dir. Ortaöğretimde okullaşma oranı genel lise ve mesleki ve teknik lise seviyesindeki gerçekleşme incelendiğinde bu oranlar daha da düşmektedir. Bölgede erkeklerin genel lisede okullaşma oranı %41,49 iken mesleki ve teknik lisede % 38,14’tür. Kadınların oranlarına bakıldığında ise genel lisede okullaşma oranı % 43,59 iken mesleki ve teknik lisede % 32,91’dir. Görüldüğü üzere okullaşma oranları eğitim seviyesi yükseldikçe düşmekte iken cinsiyet farkında okullaşma durumu kadınlarda daha düşük seviyede gerçekleşmiştir. Bu durumda kadınların cinsiyet eşitsizliği konusunda pozitif ayrımcılık faaliyetlerinden daha fazla yararlanmasına yönelik faaliyetlerin uygulanmasını gerektirmektedir.

Kadınların TRB2 Bölgesi’ndeki mevcut durumunda dikkat çeken bir başka durum ise erken yaşta evlilik oranlarıdır. TÜİK Çocuk İstatistikleri 2021 verisine göre bölgede 16-17 yaş arasında evlenenlerin %93,3’ü kadındır. Türkiye’de ise bu oran daha düşük olmakla birlikte yine de çok yüksek seviyededir (%94,5). Türkiye’de 16-17 yaş arasında evlenenlerin %7,1’i TRB2 Bölgesi’nde gerçekleşmiştir. Bu durum hem Türkiye’de hem de bölgede kadınların eğitim ve iş gücü mevcut durumlarını etkilediği düşünülmektedir. Bölgede ataerkil aile yapısından dolayı ortaöğretimde olması gereken kadınların evlendiği, evlendikten sonra da çalışma hayatına katılım sağlayamadığı düşünülmektedir. TRB2 Bölgesi iş gücü piyasası incelendiğinde Bölgedeki yüksek işsizlik oranları, yeterli mesleki eğitime ve donanıma sahip olmayan genç

nüfus yoğunluğu, istihdam olanaklarının yetersizliği ile birlikte gençlerde girişimcilik eksikliği dikkat çekmektedir. Bu nedenle, Bölgede özellikle gençlerde girişimciliği teşvik etmeye ve girişimcilik becerileri kazandırmaya yönelik destekleyici program ve politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Yukarıda bahsedilen müdahale gerekçeleri ile birlikte kurumsal kapasite geliştirme faaliyetleri Ajansın bir diğer politika geliştirme ve müdahale aracıdır. Kurum ve kuruluşlar bireyler gibi öğrenen varlıklardır. Kurum ve kuruluşların yönetsel kapasitelerinin geliştirilmesi, personelinin yetkinliklerinin artırılması, kurumsal hafızanın korunması amacıyla bölgedeki kurum ve kuruluşlara belirlenen öncelikler çerçevesinde teknik destek sunma faaliyetleri devam edecektir.

Kalkınma Ajansları 2022-2023 Teması

2022-2023 kalkınma ajansları teması “**Genç İstihdamı**” olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, 2022 ve 2023 yılları çalışma programlarında Bölgede genç istihdamının önceliklendirilmesi, gençlere yönelik girişimcilik becerilerinin kazandırılması, becerilerine uygun işlerde istihdam edilmesi ve üretim süreçlerine aktif katılımlarının sağlanmasına yönelik faaliyetlere öncelik verilmiştir.

2.1.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

BSG-SOP kapsamındaki faaliyetler ile ulaşılması hedeflenen çıktı göstergeleri ve SOP sonuç göstergeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: BSG-SOP Çıktı Göstergeleri

Faaliyet Türü	Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Araştırma, Analiz ve Programlama	TRB2 Bölgesi Yeni Nesil Girişimcilik Potansiyeli Raporu	Hazırlanan rapor sayısı	1	Faaliyet raporu
	TRB2 Bölgesi’nde Kadın İstihdamının Artırılması Araştırması	Hazırlanan rapor sayısı	1	Faaliyet raporu
İş Birliği ve Koordinasyon	Paydaş Bilgilendirme ve İş Birliği Toplantıları	Gerçekleştirilen iş birliği toplantı sayısı	25	Faaliyet raporu
	TEKNOFEST 2023 Fuarı Hazırlık Çalışmaları	Katılım sağlanan teknoloji fuarı sayısı	1	Faaliyet raporu

Faaliyet Türü	Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı	
		Ajans desteği ile fuara katılması sağlanan öğrenci sayısı	20	Faaliyet raporu	
		Ajans desteği ile fuara katılması sağlanan proje sayısı	8	Faaliyet raporu	
	Ulusal ve Uluslararası Fon ve Destekler Seminerleri	Gerçekleştirilen seminer sayısı	2	Faaliyet raporu	
		Gerçekleştirilen sunum sayısı	10	Faaliyet raporu	
		Katılım sağlayan kadın sayısı	50	Faaliyet raporu	
		Katılım sağlayan erkek sayısı	100	Faaliyet raporu	
	Kapasite Geliştirme	DAKA Girişimcilik Programı	Gerçekleştirilen girişimcilik programı sayısı	1	Faaliyet raporu
			Girişimcilik eğitimlerine katılan kadın sayısı	250	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi
Girişimcilik eğitimlerine katılan erkek sayısı			250	Faaliyet raporu	
Çocuk girişimciliği eğitimi verilen okul sayısı			8	Faaliyet raporu	
Çocuk girişimciliği eğitimi alan kız öğrenci sayısı			50	Faaliyet raporu	
Çocuk girişimciliği eğitimi alan erkek öğrenci sayısı			50	Faaliyet raporu	
Beceri Geliştirme ve İstihdam Programı		Hayata geçirilen program sayısı	1	Faaliyet raporu	
		Program bünyesinde verilen eğitim sayısı	20	Faaliyet raporu	
		Program kapsamında verilen eğitimlerden yararlanan kadın sayısı	150	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi	
		Program kapsamında verilen eğitimlerden yararlanan erkek sayısı	350	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi	

Faaliyet Türü	Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
		İstihdam edilen kadın sayısı	30	Faaliyet raporu, SGK kayıtları
		İstihdam edilen erkek sayısı	70	Faaliyet raporu, SGK kayıtları
	TRB2 Bölgesi Kırsal İstihdamı Artırma Programı	Hayata geçirilen program sayısı	1	Faaliyet raporu
		Program bünyesinde verilen eğitim sayısı	10	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi
		Program kapsamında verilen eğitimlerden yararlanan kadın sayısı	500	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi
		Program kapsamında verilen eğitimlerden yararlanan erkek sayısı	750	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi
		İstihdam edilen kadın sayısı	10	Faaliyet raporu, SGK kayıtları
		İstihdam edilen erkek sayısı	20	Faaliyet raporu, SGK kayıtları
	TRB2 Bölgesi Yazılım Hareketi Programı	Gerçekleştirilen program sayısı	1	Faaliyet raporu
		Program kapsamında eğitim alan kadın sayısı	500	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi
		Program kapsamında eğitim alan erkek sayısı	750	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi
		Program sonucunda geliştirilen proje sayısı	20	Faaliyet raporu, etkinlik katılım çizelgesi
	Gençler İçin İlham Veren Konferanslar Programı	Gerçekleşen konferans/söyleşi sayısı	25	Faaliyet raporu
		Gerçekleşen konferanslara/söyleşilere katılan kişi sayısı	8.000	Faaliyet raporu
		Gerçekleştirilen eğitim sayısı	2	Faaliyet raporu

Faaliyet Türü	Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
	CNC Tezgâh Operatörü Yetiştirme Eğitim Programı	Eğitim programına katılım sağlayan erkek sayısı	50	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi
		İstihdam edilen CNC operatörü sayısı	30	Faaliyet raporu, SGK kayıtları
	Kadınların Beceri Geliştirmelerine Yönelik İyi Uygulama Ziyaretleri	Ziyaret edilen yer sayısı	3	Faaliyet raporu
		Ziyarete Katılan Kadın Sayısı	10	Faaliyet raporu
Tanıtım ve Yatırım Destek	TRB2 Bölgesi Kariyer Günleri Etkinlikleri	Gerçekleşen kariyer günleri sayısı	4	Faaliyet raporu
		Kariyer günlerine katılan kişi sayısı	2.000	Faaliyet raporu
Ajans Destekleri	2023 Yılı Teknik Destek Programı	Teknik destek kapsamında gerçekleşen eğitim sayısı	20	Faaliyet raporu
		Teknik destek kapsamında eğitim alan kadın sayısı	150	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi
		Teknik destek kapsamında eğitim alan erkek sayısı	250	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi
	Genç Girişimcilik Mali Destek Programı	Desteklenen proje sayısı	15	Program kapanış raporu
		İstihdam edilen kadın sayısı	10	Program kapanış raporu
		İstihdam edilen erkek sayısı	30	Program kapanış raporu

Tablo 2: BSG-SOP Sonuç Göstergeleri

Özel Amaç	Sonuç Göstergeleri	Birim	Hedef	Doğrulama Kaynağı
4,5	Ulusal programlarda/fuarlarda derece kazanan öğrenci proje sayısı	Adet	8	Faaliyet raporu

Özel Amaç	Sonuç Göstergeleri	Birim	Hedef	Doğrulama Kaynağı
4	Hayata geçirilen sosyal girişimcilik projesi sayısı	Adet	4	Faaliyet raporu, İzleme raporları
4	Ticarileşen girişim sayısı	Adet	10	Desteklenen girişim sayısı
2, 5	Yazılım alanında geliştirilen proje sayısı	Adet	20	Faaliyet raporu
1, 3	İstihdam edilen kadın sayısı	Kişi	100	Faaliyet raporu, SGK kayıtları
1, 3	İstihdam edilen erkek sayısı	Kişi	100	Faaliyet raporu, SGK kayıtları
4	Mali Destek Programı kapsamında kurulan girişim sayısı	Adet	15	Program kapanış raporu

2.1.4. Proje ve Faaliyetler

2.1.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama

TRB2 Bölgesi Yeni Nesil Girişimcilik Potansiyeli Raporu

Bölgedeki girişimcilik ekosisteminin kurumsallaşmasına yönelik olarak Cazibe Merkezleri Destekleme Programı (CMDP) kapsamında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi bünyesinde kurulan Innovan Girişimcilik Merkezi ile Bitlis Eren Üniversitesinde KOSGEB tarafından desteklenen TEKMER 2022 yılında hizmete alınmıştır. Bölge Planı hazırlıkları kapsamında 4-13 Ekim 2023 tarihleri arasında bölge illerinde gerçekleştirilen çalıştaylarda ise özellikle genç girişimciler tarafından geliştirilen proje fikirlerinin desteklenmesine yönelik talepler dile getirilmiştir. TRB2 Bölgesi 2021 yılı TÜİK verilerine göre 15-29 yaş aralığındaki %30,12’lik genç nüfus oranıyla Türkiye’nin en genç nüfusuna sahiptir. “Türkiye’de Eğitimde ve İstihdamda Olmayan Gençler (NEET)” raporuna göre TRB2 Bölgesi’nin NEET gençliği, %51,3 oranla düzey 2 bölgeleri arasında 3. sırada yer almaktadır. Kamu istihdamının giderek daraldığı özel sektörde ise nitelikli istihdamın öneminin arttığı bir dönemde Bölgenin yüksek orandaki NEET gençliğinin varlığı genç istihdamını ve girişimciliği geliştiren yenilikçi yaklaşımlarla hazırlanan politika belgelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede Ajans uzmanları öncülüğünde ajans çalışmalarında değerlendirilmek üzere dünyada ve ülkemizde bu alanda meydana gelen gelişmelere paralel olarak Bölge’de yeni nesil girişimcilik potansiyelinin araştırılması ve buna yönelik politika ve eylem planlarını içeren bir rapor hazırlanacaktır.

TRB2 Bölgesi’nde Kadın İstihdamının Artırılması Araştırması

Faaliyet kapsamında iş gücü göstergelerine göre erkekler kadar iş gücüne dâhil olmayan/olamayan kadınların neden iş gücüne dâhil olamadıklarına yönelik araştırma gerçekleştirilecektir. Araştırmanın ilçe kaymakamlıkları üzerinden muhtarlıklarla iş birliği gerçekleştirilerek yapılması planlanmaktadır. Araştırma alanları TRB2 Bölgesi illerindeki merkez ilçeler ile 2022 İlçe SEGE Raporu’nda belirlenen en dezavantajlı bölge ilçeleri (Bitlis-Mutki, Hakkâri-Derecik, Muş-Korkut, Van-Bahçesaray) olarak belirlenmiştir. Kadınlarla anket gerçekleştirilerek kadınların iş gücüne katılımlarındaki sorunlar ve bunların yanında diğer sosyoekonomik durumları hakkında bir araştırma yapılarak rapor oluşturulacaktır. Raporun basılması öngörülmektedir.

2.1.4.2. İş Birliği ve Koordinasyon

Paydaş Bilgilendirme ve İş Birliği Toplantıları

BSG-SOP'un 2023 faaliyetlerinin tanıtımı ve proje fikirlerinin geliştirilmesi amacıyla bölgedeki paydaşlarla düzenli olarak toplantıların gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. BSG-SOP'un gerçekleşen faaliyetlerini değerlendirmek, yeni SOP faaliyetleri belirlemek üzere 3 ayda bir bölge illerindeki paydaşlarla (İl Milli Eğitim Müdürlükleri, Üniversiteler, Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, ilgili STK temsilcileri) düzenli toplantılar gerçekleştirilecektir.

TEKNOFEST 2023 Fuarı Hazırlık Çalışmaları

TEKNOFEST, ülkemizin en önemli bilim, teknoloji ve uzay festivali olarak bilinmektedir. 2021 ve 2022 yıllarında söz konusu fuara Bölgemizden yüksek düzeyde katılım sağlamak amacıyla Ajansımızın öncülüğünde üniversiteler ve liselerde proje hazırlayan ekiplere yönelik danışmanlık sağlanmıştır. Bu çalışmalarımızın sonucunda Bölgeden TEKNOFEST Fuarı'na başarılı proje sunma konusunda önemli bir aşama kaydedildiği gözlenmiştir. Örneğin, 2022 yılında Ajans öncülüğünde Edremit Bilim ve Sanat Merkezi tarafından hazırlanan proje "İnsanlık Yararına Teknoloji Yarışması" kategorisinde Türkiye ikincisi olmuştur. Bu çerçevede, 2023 yılında BSG-SOP'un amaç ve öncelikleriyle uyumlu olarak Bölgeden fuara daha fazla sayıda proje sunmak ve ulusal düzeyde başarı sağlamak üzere 2021 yılında başlatılan bu faaliyetin uygulamaları devam edecektir. Oluşturulan proje ekiplerinde kadın öğrencilerin yer almasına dikkat edilerek öğrencilerin proje geliştirmelerinde ihtiyaç duydukları malzemeler, ulaşım, konaklama gibi alanlarda hizmet alımı gerçekleştirilecektir.

Ulusal ve Uluslararası Fon ve Destekler Seminerleri

Kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, üniversiteler, yerel yönetimler ve ilgili diğer kurum ve kişilerin devlet destekleri, ulusal ve uluslararası fon kaynakları ve teklif çağrıları konularında bilgilendirmelerin gerçekleştirilmesi yoluyla Bölgede yatırımların artmasına, Bölgeye fon çekilmesine ve kurum ve kişilerin proje yazma kapasitelerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Seminerler, söz konusu destekleri sağlayan ve programları yürüten ilgili kurumların temsilcilerinin katılımları ile çevrim içi ve yüz yüze olacak şekilde gerçekleştirilecektir.

TRB2 Bölgesi Akıllı Uzmanlaşma Faaliyetleri

Genel Müdürlüğümüz koordinasyonunda yürütülen “Technical Assistance for Capacity Enhancement for Development and Implementation of Smart Specialization Strategies in Turkey’s Regions (CEDIS3)” projesi kapsamında Bölgede gerçekleştirilecek faaliyetler desteklenecektir.

2.1.4.3. Kapasite Geliştirme

DAKA Girişimcilik Programı

2019 yılında Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı Sosyal Girişimcilik Programı başlatılmıştır. Bu kapsamda 2019-2022 yılları arasında 18-29 yaş aralığındaki gençlere yönelik 16 atölye çalışması gerçekleştirilmiştir. İş fikri olan ya da hâlihazırda bir girişimi olan kişilere yönelik danışmanlık ve mentörlük desteği sağlanmıştır. Van Teknokent iş birliğinde Ben Girişimciyim Yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışma kapsamında 260 girişim fikri başvurusu alınmış, ön elemelerden geçen 66 girişim fikri sahibine girişimcilik adımları ile ilgili eğitimler verilmiştir. Bu eğitimlerin ardından tekrar bir jüri elemesi yapılarak 10 girişim fikrine prototip malzeme desteği sağlanmıştır. Prototiplerini geliştiren girişimci adayları için jüri oluşturulmuş ve ilk 4 girişim fikrine ödül verilmiştir. 2023 yılı faaliyetleri kapsamında “Genç İstihdamı” temasına yönelik Bölgemizde genç girişimciliğini yaygınlaştırmak, gençlerin girişimcilik alanındaki bilgi, beceri ve tecrübelerini artırmak amacıyla yukarıda belirtilen DAKA girişimcilik faaliyeti uygulamaları CMDP kapsamında desteklenen ve 2022 yılında hizmete alınan İnnovan Girişimcilik Merkezinde yürütülmeye devam edilecektir.

a. Sosyal Girişimcilik Faaliyetleri

Ülkemizde ve dünyada giderek trend haline gelen ve genç istihdamı için alternatif bir alan olarak ortaya çıkan sosyal girişimcilik gittikçe önem kazanmaya başlamıştır. British Council’in 2019 yılı Türkiye’de Sosyal Girişimlerin Durumu Raporu’na göre Türkiye’de 9.000 sosyal girişim var iken Doğu Anadolu Bölgesi’nde 2 adet sosyal girişim bulunmaktadır. Ajans tarafından bölgede beşerî sermayenin geliştirilmesi ve girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması kapsamında 2019 yılında Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı Sosyal Girişimcilik Programı (DAKA-SOGİP) başlatılmıştır. Program kapsamında 2022 yılında 18-29 yaş aralığındaki gençlere yönelik sosyal girişimcilik alanında PCM eğitimi, kaynak geliştirme ve fon bulma eğitimi, genç istihdamı temalı DAKA ideathon etkinliği, sosyal girişimcilik atölye eğitimleri ile

Türkiye Sosyal Girişimcilik Ağı Van Çalıştayı düzenlenmiştir. Ayrıca, iş fikri olan ya da hâlihazırda bir girişimi olan kişilere yönelik danışmanlık ve mentörlük desteği sağlanmıştır.

2023 yılında “Genç İstihdamı” teması, BSG-SOP özel amaçları ve TRB2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı hedefleri doğrultusunda yukarıda bahsedilen faaliyetlere devam edilecektir. Ayrıca, 2022 yılında sosyal girişimcilik alanında kalkınma ajansları arasında eşleştirilen ve çalışmalar yürüten Ankara Kalkınma Ajansı, İpekyolu Kalkınma Ajansı, Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı ve Çukurova Kalkınma Ajansı ile sosyal girişimcilik alanında ortak bir program yürütülmesi öngörülmüş ancak uygulamaya geçilememiştir. 2023 yılında gerçekleştirilecek faaliyetlerle ilgili olarak iş birliği ya da ortak bir program yapılması planlanmaktadır.

b. Teknogirişimcilik Faaliyetleri

TRB2 Bölgesi’nde nitelikli girişimciliğin özendirilmesi, girişimciler tarafından piyasada rekabet edebilen yenilikçi ve teknoloji düzeyi yüksek olan ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi, ticari değer taşıyan projelerin hayata geçirilmesini teşvik etmek amacıyla Van YYÜ Teknokent iş birliğinde “Ben Girişimciyim Yarışması” başlatılmıştır. Yarışma kapsamında birinci aşamada başvuru yapanlar arasından seçilen girişimci adaylarına mentörlük ve eğitim desteği ağılanacaktır. Ayrıca, söz konusu girişimcilerin proje fikirlerinin ticarileştirilmesine yönelik danışmanlık desteği ile birlikte Innovan Girişimcilik Merkezinde ofis tahsisinin yapılması planlanmaktadır.

c. Çocuk Girişimciliği Faaliyetleri

Gelişmiş ülkelerde girişimcilik teşvik edilmekte ve bu alanda her yaş düzeyinde eğitimler verilmektedir. Bu çerçevede, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Bölgede girişimcilik kültürünün küçük yaşlardan başlayarak kurumsallaşmasını sağlamak amacıyla pilot bir uygulama olarak Van ilinde seçilen 4 adet ilköğretim okulundaki 5. ve 6. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 50 öğrenciye TÜBİTAK tarafından onaylanan “Çocuk Girişimciliği Programı” eğitimi düzenlenmiştir. Çocuk girişimciliği faaliyeti, BSG-SOP’un özel amaçları doğrultusunda 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Van ilindeki 8 ilköğretim okulundan seçilen öğrencilere yönelik olarak sürdürülecektir.

Beceri Geliştirme ve İstihdam Programı

2022 yılında “Genç İstihdamı” teması kapsamında TRB2 Bölgesi’nde yer alan Van İŞGEM, İŞKUR, Van YYÜ Teknokent, oteller, Serbest Mali Müşavirler Odası, turizm acenteleri temsilcileri ile ihtiyaç duyulan iş gücünün tespit edilmesine yönelik görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler neticesinde 7 alanda (konaklama sektörü mutfak ve yiyecek hizmetleri ara

elemanı, muhasebe ara elemanı, konaklama sektörü kat hizmetleri ara elemanı, seyahat hizmetleri ara elemanı, tekstil ara elemanı, gemicilik ara elemanı) eğitim talepleri toplanarak söz konusu alanlara yönelik 2 dönem halinde eğitimler gerçekleştirilmiştir. 2022 yılında gerçekleştirilen eğitimler katılımcılar tarafından olumlu karşılanmış ve eğitimlerin çeşitlendirilmesi konusunda geri bildirim sağlanmıştır. 2023 yılında “Genç İstihdamı” teması kapsamında gençlere yönelik ve cinsiyet eşitsizliği çerçevesinde kadınlara pozitif ayrımcılık sağlayacak şekilde oluşturulacak faaliyetlerle beceri geliştirme ve istihdam programı devam ettirilecektir. Söz konusu eğitimler hizmet alımı yoluyla gerçekleştirilecektir.

TRB2 Bölgesi Kırsal İstihdamı Artırma Programı

“Genç İstihdamı” teması kapsamında DAP BKİ tarafından Van YYÜ’de kurulan Çiftçi Eğitim Merkezi ile protokol imzalanacaktır. Protokol kapsamında TRB2 Bölgesi kırsalında yaşayan genç nüfusun istihdamına katkı sağlamak amacıyla tıbbi ve aromatik bitkilerin üretilmesi, büyükbaş ve küçükbaş hayvan bakımı, süt ürünlerinin üretilmesi ve seracılık gibi eğitimler verilecektir. Ayrıca, Bölge’de kırsal istihdamın ve girişimciliğin artırılmasına katkı sağlayacak kooperatifleşme, girişimcilik, proje hazırlama ve uygulamaya yönelik eğitimlerin yanı sıra TKDK tarafından sunulan desteklerin tanıtımına yönelik bilgilendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

TRB2 Bölgesi Yazılım Hareketi Programı

2021 yılında TRB2 Bölgesi’nde lise ve üniversite düzeyinde eğitim gören gençlere yönelik yazılım ile ilgili farkındalık ve bilgilendirme çalışmaları yapmak, bu gençler arasından yazılım konusunda ilgili ve yetenekli olanlar için özel eğitimler vermek, bu yolla genç istihdamını artırmak amacıyla BTK, Van YYÜ, Muş Alparslan Üniversitesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Hakkâri Üniversitesi ve Bölgemizdeki il milli eğitim müdürlükleri ile “Bitlis, Hakkâri, Muş, Van İlleri Yazılım Hareketi Programı İş Birliği Protokolü” imzalanmıştır. Faaliyet kapsamında milli eğitim müdürlükleri ve üniversite koordinatörleri seçilmiş, yazılım kulüpleri oluşturulmuş ve www.yazilimhareketi.com adlı web sitesi hazırlanmıştır. Yazılım hareketi web sitesi üzerinden programa başvuran kişi sayısı 1.520 olup bunlardan 361 lise öğrencisi ve 539 üniversite öğrencisi BTK Akademi’ye çevrim içi eğitim almak üzere kayıt yapmıştır. BTK tarafından Bölgemize özel olarak hazırlanan müfredat çerçevesinde, BTK Akademi üzerinden çevrim içi eğitimlerini tamamlayan öğrenciler için bir çevrim içi sınav yapılmıştır. Sınav sonucuna göre 4 ilde toplam 101 öğrenciye yüz yüze eğitimler verilmiştir. Yüz yüze eğitimlerini tamamlayan öğrenciler, danışman öğretmenleri ile yazılım projeleri hazırlamışlardır. Öğrenciler

tarafından hazırlanan 21 yazılım projesi 28 Mayıs 2022 tarihinde düzenlenen ve Bölgede bir ilk olan “DAKATHON: Yazılım Hareketi Proje Yarışması”nda jüri tarafından değerlendirmeye tabi tutulmuş, dereceye giren takımlar ödüllendirilmiştir. Bölgede yazılım alanında girişimciliğin yaygınlaştırılması ve bu yolla genç istihdamının artırılmasını hedefleyen Yazılım Hareketi Programı, 2023 yılında da faaliyetlerine devam edecektir.

Gençler İçin İlham Veren Konferanslar Programı

Ajansımız tarafından 2018 yılından beri TRB2 Bölgesi’ndeki gençlerin vizyonuna katkı sağlamak amacıyla ülkemizin önde gelen akademisyen, girişimci, yazılımcı, sanatçı, yazar gibi şahsiyetlerin katılım sağladıkları konferans, söyleşi ve imza günü gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Bu kapsamda, bugüne kadar 80 etkinlik düzenlenmiş ve bu etkinliklere yaklaşık 10 binin üzerinde gencin katılımı sağlanmıştır. Ajans öncülüğünde başlatılan bu faaliyetin Bölgede özellikle gençler tarafından büyük bir ilgi ile takip edildiği gözlenmiştir. Bu çerçevede, 2023 yılında TRB2 Bölgesi’ndeki üniversiteler, yerel yönetimler, il milli eğitim müdürlükleri, gençlik ve spor il müdürlükleri, il kültür ve turizm müdürlükleri, ulusal düzeydeki Aselsan, Havelsan, gibi kurumlarla iş birliği yapılarak söz konusu etkinliklerin devam ettirilmesi planlanmaktadır. Yüz yüze gerçekleştirilen konferanslar kapsamında konferansa konuk olan katılımcıların ulaşımı, konaklaması ve imza günü etkinliğinde temin edilecek kitapların satın alımı hizmet alımı yoluyla gerçekleştirilecektir.

CNC Tezgâh Operatörü Yetiştirme Eğitim Programı

ORTKA Projesi kapsamında inşa edilecek atölyeler başta olmak üzere metal ve ahşap sektörlerinde faaliyet gösteren işletmelerde CNC tezgâh operatörlerine ihtiyaç duyulmaktadır. CNC tezgâh operatörlüğü uygulamalı eğitimlerinin verilmesi suretiyle hem piyasadaki bu ihtiyaca cevap vermek hem de gençlerin teknik kapasitelerini geliştirerek istihdam edilebilirliklerini artırmak hedeflenmektedir.

Kadınların Beceri Geliştirmelerine Yönelik İyi Uygulama Ziyaretleri

TRB2 Bölgesi’nde kadınlara yönelik istihdam artırıcı programlar geliştiren ve uygulayan kamu kurum ve kuruluşlarından, STK ve kooperatif temsilcilerinden özellikle kadın temsilcilerin katılımıyla kadınlara yönelik beceri geliştirici faaliyetler yürüten Şanlıurfa Çok Amaçlı Toplum Merkezine, Nurel Enver Taner Gaziantep Olgunlaşma Enstitüsüne ve Gaziantep SADA Kadın Gelişim ve Dayanışma Merkezine iyi uygulama ziyaretleri gerçekleştirilecektir. İyi uygulama ziyaretlerinin ardından Ajans merkez binasında bir durum değerlendirmesinin yapılması ve

TRB2 Bölgesi'nde kadınların istihdama katılımlarının artırılmasına yönelik hangi adımların atılması konusunda bir oturumun gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. İyi uygulama ziyareti kapsamında ulaşım ve konaklama gibi giderler konusunda hizmet alımı gerçekleştirilecektir.

2.1.4.4. Tanıtım ve Yatırım Destek

TRB2 Bölgesi Kariyer Günleri Etkinlikleri

TRB2 Bölgesi illerindeki üniversiteler, il milli eğitim, İŞKUR müdürlükleri ile ticaret ve sanayi odaları iş birliğinde, hazırlanacak bir program çerçevesinde elektronik özgeçmiş hazırlama, güncel meslekler ve işlere yönelik tanıtım, bilgilendirme ve rehberlik faaliyetleri gerçekleştirilecektir. 2022 yılında Muş Alparslan Üniversitesi iş birliğinde öğrencilerin kapasite gelişimlerini artırmak üzere dört faaliyet gerçekleştirilmiş, faaliyetlere dört bine yakın öğrenci katılım sağlamıştır. Bir diğer faaliyetin de yılsonuna kadar gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Tuşba İlçe Milli Eğitim ile protokol imzalanarak lise öğrencilerinin meslek seçiminde stratejik davranışları üzerine bir konferans gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Gerek lise düzeyinde gerek üniversite düzeyinde öğrencilerin talepleri üzerine 2023 yılında faaliyetlerin ve iş birliklerinin artırılarak gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

2.1.4.5. Ajans Destekleri

Teknik Destek

2023 Yılı Teknik Destek Programı

2023 yılında Ajansın Teknik Destek uygulamaları devam edecektir. Bu kapsamda, aşağıda belirtilen faaliyetleri içeren başvurulara öncelik verilecektir:

- Kamu kurum ve kuruluşlarının ve yerel aktörlerin kapasitelerinin geliştirilmesine ve bilgi teknolojilerinin kullanımının artırılmasına yönelik eğitim, danışmanlık faaliyetleri,
  - Yeni nesil eğitim programları (robotik, STEM, yapay zekâ, geleceğin meslekleri, dijital eğitim materyalleri hazırlama vb.),
  - Çocuk ve gençlerin yaratıcılık, yenilikçilik ve girişimcilik alanlarındaki kabiliyetlerinin artırılması kapsamında altyapıların ve hizmet modellerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetler,
- Bölgede faaliyet gösteren işletmelerin kurumsallaşmalarına yönelik eğitim ve danışmanlık faaliyetleri (kaynak verimliliği, yalın üretim teknikleri, markalaşma, patent,

iş planlama, kalite yönetim sistemleri, performans yönetimi, mentörlük, yönetim danışmanlığı vb.).

- Van ve Bitlis illerinde faaliyet gösteren turizm işletmelerinin kurumsallaşmalarına yönelik eğitim ve danışmanlık (kaynak verimliliği, markalaşma, iş planlama, kalite yönetim sistemleri, performans yönetimi, mentörlük, yönetim danışmanlığı vb.) faaliyetleri için teknik destek sağlanması öngörülmektedir.

Mali Destek Programı

Genç Girişimcilik Mali Destek Programı (GMDP)

BSG-SOP 2023 yılı faaliyetleri kapsamında başvuru sahipleri, başvuru koşulları ve benzeri diğer hususların Bakanlığımız ile müzakere edilmek suretiyle hazırlanacak başvuru rehberinde belirtilerek ilan edilmesi planlanan “Genç Girişimcilik Mali Destek Programı”nın gerekçesi, genel amacı, özel amaçları ve öncelik alanları aşağıda belirtilmiştir:

Gerekçe:

- TRB2 Bölgesi 2017 Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) verilerine göre Bitlis 76. sırada, Hakkâri 78. sırada, Muş 79. sırada, Van ise 77. sırada yer almaktadır. Ayrıca, Bölgemiz 2021 yılı TÜİK verilerine göre 15-29 yaş aralığındaki %30,12’lik genç nüfus oranıyla Türkiye’nin en genç nüfusuna sahiptir.³
- “Türkiye’de Eğitimde ve İstihdamda Olmayan Gençler (NEET)”⁴ Raporu’na göre TRB2 Bölgesi’nin NEET gençliği, %51,3 oranla Düzey 2 bölgeleri arasında 3. sırada yer almaktadır.
- Kalkınma Ajanslarının 2022-2023 yılları teması “Genç İstihdamı” olarak belirlenmiştir.
- Ajansımızın BSG-SOP uygulamaları çerçevesinde Bölgedeki gençlere yönelik girişimciliğin yaygınlaşması, sosyal inovasyon, tasarım odaklı düşünme, gençlerin dijital alanlardaki yetkinliklerinin artırılması, yenilikçi, yaratıcı, sosyal ve teknolojiye

---

³ Türkiye İstatistik Kurumu 2021 yılı ADNKS verileri kullanılarak elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 06.09.2022

⁴ <https://www.stgm.org.tr/e-kutuphane/gencligin-gucunu-harekete-gecirmek>

dayalı girişimler başlatmaları için cesaretlendirmek ve bu konudaki yetkinliklerini artırmak amacıyla 2019 yılından beri birçok faaliyet gerçekleştirmiştir. Bu çalışmalar sonucunda özellikle genç girişimciliğine yönelik farkındalık oluşturulmuştur.

- Bölgedeki girişimcilik ekosisteminin kurumsallaşmasına yönelik olarak CMDP kapsamında Van YYÜ bünyesinde kurulan İnnovan Girişimcilik Merkezi ile Bitlis Eren Üniversitesinde KOSGEB tarafından desteklenen TEKMER, 2022 yılında hizmete alınmıştır. Her iki merkezdeki ön kuluçka ve kuluçka ofisleri girişimci adaylarını beklemektedir.
- Son zamanlarda bölgede yapılan toplantılarda özellikle genç girişimciler tarafından geliştirilen proje fikirlerinin desteklenmesine yönelik talepler artmıştır.

Genel Amaç: Programın genel amacı, TRB2 Bölgesi'ndeki genç girişimcilere yönelik yenilikçi proje fikirlerinin desteklenmesi, genç ve kadın istihdamının artırılması yoluyla bölgesel kalkınmaya katkı sağlamaktır.

Özel Amaçlar:

1. Gençler arasında girişimcilik yeteneğinin geliştirilmesi,
2. Genç istihdamının artırılması,
3. Gençlerde takım kurma, sorumluluk alma, inisiyatif alma gibi 21. yüzyıl yetkinliklerinin geliştirilmesi,
4. Genç girişimcilerin projelerinin prototiplerinin üretilmesi.

Programın Öncelikleri:

1. Yaratıcı endüstriler alanındaki projelerin desteklenmesi,
2. Teknogirişimlere yönelik projelerin desteklenmesi,
3. Sosyal girişimcilik alanındaki projelerin desteklenmesi.

2.1.4.6. Önemli Kamu Yatırımları

- BSG-SOP faaliyetleri kapsamında 2023 yılında takip edilecek önemli kamu yatırımları aşağıda listelenmiştir:
- Selçuklu ve Osmanlı Araştırmaları Kütüphanesi (Bitlis)
- Malazgirt Meslek Yüksekokulu (Muş)
- Çiftçi Eğitim Merkezi (Muş)
- Muş Alparslan Üniversitesi Kampüs Altyapısı (Muş)
- Hakkâri Kütüphanesi (Hakkâri)
- Yüksekova Meslek Yüksekokulu (Hakkâri)
- Hakkâri Üniversitesi Kampüs Altyapısı (Hakkâri)
- Van Kent Kütüphanesi (Van)

- Van YYÜ Teknokent İkinci Etap Projesi (Van)

2.1.5. Program Süresi ve Zaman Planlaması

Tablo 3: BSG-SOP Faaliyetleri ve Zaman Planlaması

Faaliyet Türü	Faaliyet Adı	2023	
		Başlangıç Dönemi	Bitiş Dönemi
Araştırma, Analiz ve Programlama	TRB2 Bölgesi Yeni Nesil Girişimcilik Potansiyeli Raporu	Şubat	Ekim
	TRB2 Bölgesi'nde Kadın İstihdamının Artırılması Araştırması	Nisan	Haziran
İş Birliği ve Koordinasyon	Paydaş Bilgilendirme ve İş Birliği Toplantıları	Ocak	Aralık
	TEKNOFEST 2023 Fuarı Hazırlık Çalışmaları	Şubat	Eylül
	Ulusal ve Uluslararası Fon ve Destekler Seminerleri	Haziran	Aralık
	TRB2 Bölgesi Akıllı Uzmanlaşma Faaliyetleri	Ocak	Aralık
Kapasite Geliştirme	DAKA Girişimcilik Programı	Ocak	Aralık
	Beceri Geliştirme ve İstihdam Programı	Ocak	Aralık
	TRB2 Bölgesi'nde Kırsal İstihdamı Artırma Programı	Ocak	Aralık
	TRB2 Bölgesi Yazılım Hareketi Programı	Ocak	Aralık
	Gençler İçin İlham Veren Konferanslar	Ocak	Aralık
	CNC Tezgah Operatörü Yetiştirme Eğitim Programı	Haziran	Aralık
	Kadınların Beceri Geliştirmelerine Yönelik İyi Uygulama Ziyaretleri	Nisan	Mayıs
Tanıtım ve Yatırım Destek	TRB2 Bölgesi Kariyer Günleri Etkinlikleri	Ocak	Aralık
Ajans Destekleri	2023 Yılı Teknik Destek Programı	Ocak	Aralık
	Genç Girişimcilik Mali Destek Programı	Temmuz	Aralık

2.1.6. İzleme ve Değerlendirme

BSG-SOP kapsamında yürütülecek faaliyetler, Beşerî Sermaye ve Girişimcilik Politikaları Birimi tarafından yürütülecektir. Faaliyetlerin uygulamalarına ilişkin SOP İlerleme Raporları hazırlanarak Genel Sekreterliğe sunulacaktır.

Tablo 4: BSG-SOP Faaliyet Tablosu

Faaliyet Türü	Faaliyet Adı	Sorumlu Birim	Tahmini Maliyet (TL)
Araştırma, Analiz ve Programlama	TRB2 Bölgesi Yeni Nesil Girişimcilik Potansiyeli Raporu	BSGPB	100.000,00
	TRB2 Bölgesi'nde Kadın İstihdamının Artırılması Araştırması	BSGPB	100.000,00
İş Birliği ve Koordinasyon	Paydaş Bilgilendirme ve İş Birliği Toplantıları	BSGPB	50.000,00
	TEKNOFEST 2023 Fuarı Hazırlık Çalışmaları	BSGPB	300.000,00
	Ulusal ve Uluslararası Fon ve Destekler Seminerleri	Van YDO	30.000,00
	TRB2 Bölgesi Akıllı Uzmanlaşma Faaliyetleri	BSGPB	20.000,00
Kapasite Geliştirme	DAKA Girişimcilik Programı	BSGPB	1.500.000,00
	Beceri Geliştirme ve İstihdam Programı	BSGPB	300.000,00
	TRB2 Bölgesi'nde Kırsal İstihdamı Artırma Programı	TKKPB Bitlis YDO Muş YDO	150.000,00
	TRB2 Bölgesi Yazılım Hareketi Programı	BSGPB	450.000,00
	Gençler İçin İlham Veren Konferanslar	BSGPB	250.000,00
	CNC Tezgâh Operatörü Yetiştirme Eğitim Programı	BSGPB Van YDO	300.000,00
	Kadınların Beceri Geliştirmelerine Yönelik İyi Uygulama Ziyaretleri	BSGPB	30.000,00
Tanıtım ve Yatırım Destek	TRB2 Bölgesi Kariyer Günleri Etkinlikleri	BSGPB	60.000,00
Ajans Destekleri	2023 Yılı Teknik Destek Programı	BSGPB	800.000,00
	Genç Girişimcilik Mali Destek Programı (2024 yılında +2,5 milyon ₺ kullanılacaktır.)	BSGBP	500.000,00
T O P L A M			4.940.000,00

2.2.VAN GÖLÜ HAVZASI SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (VAHA-SOP)

2.2.1 Amaç

Genel Amaç

Programın genel amacı, Bölge için özel bir çekim alanı oluşturan Van Gölü'nün koruma-kullanma dengesi gözetilerek etkileşimde bulunduğu alan içinde havza bazlı kalkınmaya yönelik en başta turizm sektörü olmak üzere gölü temel alan sektörlerin geliştirilmesi, yatırım altyapısının güçlendirilmesi, turizmde destinasyon odaklı yönetim ve pazarlama faaliyetlerinin oluşturulması ve çevre yönetiminin sağlanması suretiyle yaşam kalitesinin artırılmasıdır.

Özel Amaçlar

Van Gölü Havzası Sonuç Odaklı Programının özel amaçları şunlardır:

1. Havza bazlı planlama çalışmalarının desteklenmesi,
2. Van Gölü Destinasyonu yönetimi ve pazarlaması,
3. Van Gölü Destinasyonu tarihi medeniyetlerinin tanıtılması,
4. Alternatif turizm faaliyetlerinin ve ürünlerinin geliştirilmesi,
5. Van Gölü'nün korunması ve ıslah faaliyetleri gerçekleştirilmesi.

2.2.2 Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Turizm, yarattığı istihdam ve katma değer, ihracata yaptığı katkıyla küresel ekonomide önemli bir rol oynamaktadır. Turizm, coğrafi olarak yaygınlaşmış, ürün ve faaliyetleri çeşitlenmiş, küresel ölçekte en hızlı büyüyen sektörlerden birisi olmuştur. Küresel seyahat ve turizm piyasasının önümüzdeki dönemde de hızlı büyüyen sektörler arasında yer alacağı tahmin edilmektedir. Zengin tarihi ve kültürel mirası, doğal kaynakları ve dört mevsimin aynı anda yaşanabildiği iklim özellikleriyle Türkiye, özellikle 1980'li yıllardan sonra izlediği turizme yönelik altyapı ve tesis geliştirme, insan kaynağı ve hizmet kalitesini artırma, örgütlenme ve tanıtma politikalarının sonucunda ziyaret edilen başlıca küresel turizm destinasyonları arasındadır.

Türkiye'de hızla büyüyen küresel turizm piyasasından daha fazla pay alınabilmesi için tesis, altyapı, finansman vb. eksikleri gidermeye yönelik girdi odaklı bir politika ile beraber yerel kaynakları ve ürünleri piyasa talebiyle rekabetçi bir şekilde buluşturacak, ziyaretçi ile yerel halkın memnuniyetini bir arada sağlayacak, ekonomik gelişmeyi sosyal ve çevresel sürdürülebilirlikle paralel yürütebilecek, farklı kurum ve paydaşları harekete geçirerek yatırımları ve faaliyetleri bu amaçlara yönlendirebilecek turizm destinasyon yönetimine dayalı politikalar uygulamaya konulmuştur.

Bu politikaların temel odağı, kamu yatırımlarının ve desteklerinin seferber edilmesiyle turizmle ilgili sektörlerin oluşturulması ve geliştirilmesi olmuştur. Bu çerçevede, son yıllarda özellikle kitlesel turizm odaklı bir gelişme izlenmiş, alternatif turizme öncelik verilmesiyle turizm sektörü büyük gelişmeler göstermiştir. Büyük kentlerle birlikte Kapadokya, Pamukkale, Mezopotamya gibi küresel öneme sahip destinasyonlar yabancı ziyaretçilerin önemli varış noktaları olmuştur. Türkiye’deki bu eğilimlere paralel olarak, özellikle 2018 yılından itibaren görece yavaş da olsa TRB2 Bölgesi’nde turizmin çeşitlenmeye başladığı, iç turizmle birlikte İranlı turistlerden kaynaklı dış turizmin de geliştiği gözlenmiştir.

Van Gölü Havzası Urartular, Selçuklular ve Osmanlı İmparatorluğu gibi farklı medeniyetlere ait mimari, kültürel miras öğeleri ve eşsiz doğal güzellikleri ile birçok eşsiz turistik değeri barındırmaktadır. Van Gölü çevresi ve kıyıları birçok doğal güzelliğe sahiptir. Bu bölgede ekoturizm kapsamında doğa ve iklim ile uyumlu tatil köyleri, çadır ve karavan kampçılığı, sağlık turizmi gibi alternatif turizm ürünleri potansiyeli bulunmaktadır. Alternatif turizm çeşitleri kapsamında önemli bir yeri olan sağlık turizmi için Van Gölü, endemik yapısı ile birlikte dünyadaki sayılı sodalı mineralli sulardan biri olarak büyük bir potansiyele sahiptir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından 2011 yılında onaylanan inceleme raporu sonuçlarına göre Van Gölü’nün özel yapısı ile sağlık turizminde kür tedavisi potansiyeline sahip olduğu belirtilmiştir. Bu potansiyeli ile Van Gölü havzasında sağlık turizminin araştırılması ve yatırım altyapısı oluşturulmasına ilişkin çalışmaların yapılması ile Bölgede yeni alternatif turizm ürünlerinin oluşumuna katkı sağlanacağı beklenmektedir.

Ayrıca, Van Gölü havzasında mevcut ulaşım sisteminde bulunan havayolu, demiryolu ve karayolu bağlantılarının güçlendirilmesi, kamusal mekân çeşitliliğin ve kalitesinin artırılması, doğal ve kültürel mirasların korunması, katma değerli sektörlerin yatırım tercihleri için büyük önem teşkil etmekle birlikte Bölgedeki yaşam kalitesinin artışına da fayda sağlayacaktır. Bu çerçevede, havza bazında sektörel ve çevresel önceliklerin belirlenmesine katkı sağlayacak paydaşlarıyla birlikte plan ve hedeflerle uyumlu bir biçimde bir dizi program, faaliyet ve proje hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

Bu çerçevede, dünyadaki ve Türkiye’deki gelişmelere paralel olarak havzadaki turizm potansiyelinin bölgesel kalkınmaya entegrasyonunu sağlamak, bu alandaki kamu ve özel sektör yatırımlarının koordinasyon halinde uygulanmasını temin etmek amacıyla havza ile hinterlandındaki turistik ürünlerin pazarlanması ve markalaştırılmasına yönelik Van Gölü Havzası Turizm Destinasyon Yönetimi’nin oluşturulması önem arz etmektedir.

2.2.3 Sonuç ve Çıktı Hedefleri

VAHA-SOP kapsamındaki faaliyetler ile ulaşılması hedeflenen çıktı göstergeleri ve SOP sonuç göstergeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 5: VAHA- SOP Çıktı Göstergeleri

Faaliyet Türü	Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Araştırma, Analiz ve Programlama	Van Gölü Suyu Burun Spreyi Üretim Tesisi Fizibilitesinin Hazırlanması	Oluşturulan fizibilite sayısı	1	Faaliyet raporu, Ajans web sitesi, Kalkınma Kütüphanesi
	Van Gölü Çevresi Turizm Altyapısına Uygun Yatırım Alanları Kataloğu	Oluşturulan rapor sayısı	1	Faaliyet raporu
	Van Gölü Sahilindeki Arıtma Tesislerinin Verimli Çalıştırılabilmesi İçin Gerekli Yatırımlara İlişkin Fizibilite ve Ön Fizibilite Raporlarının Hazırlanması	Oluşturulan fizibilite ve ön fizibilite rapor sayısı	6	Faaliyet raporu
İş Birliği ve Koordinasyon	Van Gölü Havzası Türk İslam Eserleri Sempozyumu	Alınan sempozyum bildiri sayısı	50	Sempozyum bildiri kitabı
		Katılımcı sayısı	250	Katılımcı listeleri
Kapasite Geliştirme	Turizm İşletmelerinde Çalışan Personelin Yetkinliğinin Artırılmasına Yönelik Faaliyetler	Katılımcı sayısı	50	Faaliyet raporu
	Van Gölü Havzası Destinasyon Yönetim Örgütünün Oluşturulması	Yeni oluşturulacak tanıtım amaçlı dijital platform sayısı	1	Faaliyet raporu
		Turizm amaçlı geliştirilen işbirliği sayısı	4	Faaliyet raporu
Tanıtım ve Yatırım Destek	Eski Van Şehri'nin 3D Modelleme ile Minyatürünün Oluşturulması	Eski Van Şehri'nin tanıtımı kapsamında oluşturulan materyal sayısı	1	Van Müze Müdürlüğü kayıtları
	Van Gölü Dalış Turizminin Geliştirilmesi Amaçlı Haritalandırma Faaliyetleri ve Tanıtıma Yönelik Çalışmalar (Kısa film, sosyal medya fenomenleri ve influencerların davet edilmesi)	Sosyal medyada görüntülenme/etkileşim sayısı	50 milyon	Youtube, Instagram vb. sosyal medya sayacıları
		Dalış Turizmi kapsamında Van Gölü destinasyonuna gelen ziyaretçi sayısı	20 bin	Otel istatistikleri
	Van Gölü'nün Temizlenmesine Yönelik Farkındalık Faaliyetleri	Gerçekleştirilen Etkinlik Sayısı	3	Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Turizm Altyapısının Geliştirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Oluşturulan yeni tesis sayısı	10	KAYS, Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri kayıtları
		Yeni istihdam	100	SGK kayıtları

Faaliyet Türü	Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
		Altyapısı iyileştirilen turizm tesisi sayısı	5	KAYS, İlgili kamu kurumları
	2022 Yılı GPD Ahlat'ta İnanç Turizmi Altyapısının Güçlendirilmesi Projesi	Oluşturulan sosyal alan sayısı	19	Faaliyet raporu, Saha ziyaret raporları
	2023 Yılı VAHA-SOP Fizibilite Desteği	Desteklenen proje sayısı	5	KAYS verileri

Tablo 6: VAHA- SOP Sonuç Göstergeleri

Özel Amaç	Sonuç Göstergeleri	Birim	Hedef	Doğrulama Kaynağı
1,2	Destek alan kurumlarda yeni istihdam sayısı	Adet	100	İzleme raporları, Program kapanış raporu, GPD raporu
2	Yatırım yapılan turizm alanları sayısı	Adet	5	TSO, Belediye, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü kayıtları
2,4	Görüşme yapılan turizm yatırımcısı sayısı	Kişi	20	Ajans kayıtları
2,3,4	Sağlık amaçlı gelen turist sayısında artış	Yüzde	20	TSO, Belediye, Sağlık İl Müdürlükleri ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü kayıtları
2, 4	Sağlık turizmi yetki belgeli tesis ve aracı kuruluş sayısında artış	Yüzde	50	Sağlık Bakanlığı
2	Turizm alanında yetkinliği artırılan personel sayısında artış	Kişi	150	Eğitim sınavı sonuçları
1	Sempozyumlarda sunulan bildiri sayısı	Adet	50	Bildiri kitapçıkları
2, 3	Ulusal ve yerel medyada çıkan haber sayısı	Adet	30	Medya kayıtları
3	İnanç turizmi ziyaretçi sayısı	Kişi	10.000	Ziyaretçi kayıtları

2.2.4 Proje ve Faaliyetler

2.2.4.1 Araştırma, Analiz ve Programlama

Van Gölü Suyu Burun Spreyi Üretim Tesisi Fizibilitesinin Hazırlanması

2021 yılında Ajansımız tarafından hazırlanan Van Gölü Suyunun Sağlık Turizmi Açısından Değerlendirilmesi Fizibilite Raporu'nda Van Gölü suyu, su kalite kriterleri, mineralojik yapısı ve kimyasal yapısı gibi çeşitli başlıklarda ele alınmıştır. Yapılan analiz çalışmalarında Van Gölü suyunun toplam mineralizasyonu 20.101 mg/L olan bikarbonatlı (9028 mg/L), sülfatlı (3209 mg/L), sodyumlu (9048 mg/L), klorürlü (7203 mg/L), potasyumlu (488,7 mg/L) karışık formda, pH'ı 9,3 olan mineralli bir su olduğu ortaya konulmuştur. Van Gölü suyunun sağlık açısından olası faydaları ve kullanım amaçları da bu raporda değerlendirilmiştir.

Yapılan analiz çalışmalarında Van Gölü su kriterleri bakımından ekstrem özellikler barındırmaktadır. Bikarbonatlarca zengin olan göl suyu yüksek oranda alkali karakterde olup soda miktarı yüksektir. Göl suyu tuzlu olup tuzluluk oranı ‰19 civarındadır. Van Gölü bir soda (karbonat) gölü olup pH değeri 9,5'ten fazladır. Van Gölü suyunda denizlere göre potasyum ve lityum içeriği yüksek oranlardadır. Göl suyundaki karbonat ve bikarbonat iyonları toplamı klorür iyonundan fazla olup deniz suyuyla karşılaştırıldığında karbonat iyonlarının 100 kat fazla olduğu bildirilmiştir. Söz konusu araştırma çalışmasında şişelenmiş Van Gölü suyunun ticari ürün olarak piyasaya arz edilebileceği belirtilmiştir.

Diğer yandan, ülkemizde pek çok hekim tarafından önerilen tuz ve karbonatın belirli oranda su ile karıştırılması ve hastaların bu solüsyonla günde iki sefer burun temizliği yapmaları tarif edilmektedir. Özellikle kuru iklimlerde yaşayan şahısların sinonazal problemleri olmasa bile günde bir sefer bu şekilde temizlik yapmalarının yararlı olacağı belirtilmektedir.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Kulak Burun Boğaz Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Harun Cansız'ın araştırmaları sonucunda Van Gölü'nün sodalı suyu açısından önemli bir gelişme kaydedilmiştir. Yapılan araştırmada dünyanın en büyük sodalı gölü olan Van Gölü suyuyla hazırlanan spreynin potansiyel hidrojen (pH) değerinin yüksek olması nedeniyle koronavirüs yayılımını engellediği belirtilmiştir. Van Gölü suyundan örnek alan Prof. Dr. Cansız, bu suyla bir spreyni hazırlamış olup 60 koronavirüs hastası üzerinde yaptığı araştırma kapsamında 30 hastada bu spreyni kullanmıştır. Spreyi kullanan hastaların taşıdığı virüs miktarında bir azalma tespit edilmiştir.

Piyasada Van Gölü suyunun içeriğinden esinlenerek hazırlanmış burun spreyleri bulunmakla beraber doğrudan Van Gölü suyundan üretilen bir ürün bulunmamaktadır.

Tüm bu veriler doğrultusunda, Van Gölü suyunun sağlık sektöründe kullanılmasına yönelik şırelenebilmesi için Van veya Bitlis ilinde kurulması gereken tesise ait kapsamlı bir fizibilite hazırlanarak yatırımcılara sunulması hedeflenmektedir.

Bu yolla Van Gölü'nün tanıtımının da yapılması hedeflenmekte olup Van Gölü suyunun sağlık amaçlı kullanılması gündeme taşınacaktır. Bu amaçla Van Gölü Destinasyonunu ziyaret eden ziyaretçilere bağılı olarak turizm gelirlerinin de artacağı düşünölmektedir.

Van Gölü Çevresi Turizm Altyapısına Uygun Yatırım Alanları Kataloğı

Van Gölü'nün turizm yatırımları açısından değeriendirilebilecek alanlarının tespit edildiğı, söz konusu alanların niteliksel özelliklerinin belirtildiğı bir katalog hazırlanacak olup kataloğun başta dijital platformlar olmak üzere çeşitli platformlarda yapılacak tanıtımı ile Bölgeye yatırımcı çekilmesi ve yatırım teşvikleri lobi faaliyetleri için referans oluşturulması amaçlanmaktadır. Çalışma esnasında yerel ve merkezi yönetim birimlerinin fikirlerinden faydalanılacaktır. 2022 yılında bu faaliyet ile ilgili çalışmalar başlatılmış olup raporlama ve ödeme 2023 yılı içerisinde tamamlanacaktır.

Van Gölü Sahilindeki Arıtma Tesislerinin Verimli Çalıştırılabilmesi için Gerekli Yatırımlara İlişkin Fizibilite ve Ön Fizibilite Raporlarının Hazırlanması

Van Gölü'nün kirliliğinin başlıca sebebi, Van Gölü'ne arıtılmadan deşarj edilen atık suların oluşturduğu kirlilik yüküdür. Van Gölü'nün kapalı havza olması ve dolayısıyla kendini yenileyememesi nedeniyle, atıklar Gölde kirlilik yaratmaktadır. Özellikle biyolojik kirlilik, yaz mevsiminde Gölün birçok noktasında insan sağlığını tehdit edebilecek boyuta ulaşmıştır. Sudaki biyolojik kirliliğın göstergesi olan koliform ve kolibasili (*Echeria coli*) bakterisi, inceleme yapılan bütün kıyılarda az veya çok görölmektedir. En fazla görölen yerler Tatvan sahili, Bendimahi Çayı'nın ağız kısımları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi sahillerinden Edremit'e kadar uzanan Van kıyıları, Gevaş, Ahlat, Adilcevaz ve Erciş ilçe merkezlerinin kıyıları ile akıntının fazla olmadığı korunaklı kıyılardan Akçıra, Çelebibağı ve Göründü köyü kıyılarıdır. Kirliliğın yüksek olduğı alanların tamamı kıyıdaki yerleşim alanlarına, özellikle de şehirlerin kıyılarına karşılık gelmektedir. Bu durum, büyük ölçüde kıyılardaki yerleşmelerin kanalizasyon atıklarını kısmen veya tamamen Göle boşaltmalarıyla alakalıdır. Gölde biyolojik kirliliğın az olduğı veya hiç görölmediğı alanlar ise, genellikle yerleşmelerin uzağındaki bakir alanlardır.

Van Gölü'nün korunması, sürdürülebilir kullanımının sağlanması ve gelecek nesillere daha temiz bir Göl bırakılması amacıyla Göle kıyısı olan kurum ve kuruluşlarla işbirliğı içerisinde ön fizibilite raporları hazırlanacaktır. Bu fizibiliteler kapsamında atık su arıtma tesislerinin

maksimum verimlilikle çalıştırılabilmesi için güneş enerjisi santrali kurulumu, çamur kurutma üniteleri ve biyogaz ünitelerinin hayata geçirilmesi gibi yatırımlar ele alınacaktır.

2.2.4.2 İş Birliği ve Koordinasyon

Van Gölü Havzası Türk İslam Eserleri Sempozyumu

Van Gölü havzası başta Selçuklu ve Osmanlı olmak üzere birçok Türk İslam medeniyetine ev sahipliği yapmıştır. Bu medeniyetlere ait kültürel değerlerin turizm amaçlı ulusal ve uluslararası mecralarda tanıtımına ilişkin çalışmalar kısıtlıdır. Bölgenin ev sahipliği yaptığı Türk İslam medeniyetlerine ait eserlere ilişkin bilimsel bildirilerin sunulacağı, ulusal ve uluslararası konukların katılacağı bir sempozyum düzenlenmesi öngörülmektedir. Bugünkü Van ve Bitlis illeri başta Selçuklu ve Osmanlı medeniyetleri olmak üzere önemli Türk İslam medeniyetlerine ev sahipliği yapmış, bununla birlikte başta mühendislik harikası olan yapıları olmak üzere ulaşım, el sanatları gibi alanlarda da öncü faaliyetler gerçekleştirmiştir. Ancak Bölgede yaşayan Türk İslam medeniyetlerinin sahip olduğu bu değerlere rağmen mimari, sanatsal ve kültürel mirası günümüze tam olarak aktarılamamış ve turizm amaçlı değerlendirilmesi sağlanamamıştır. Bu problemlerin gerekçelerinin araştırılması, mirasın günümüze aktarılmasının yollarının belirlenmesi ve turizm açısından cazibe unsuru haline getirilmesi amaçlanmaktadır.

2.2.4.3 Kapasite Geliştirme

Turizm İşletmelerinde Çalışan Personelin Yetkinliğinin Artırılmasına Yönelik Faaliyetler

Turizm araştırmacıları, sektör temsilcileri ve ziyaretçilerle yapılan görüşmeler neticesinde turizm sektörü personelinin önemli bir kısmının teknik konularda ve destinasyonun çekim unsurları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Bu nedenle, Van Gölü Destinasyonunda bulunan turizm işletmelerinde istihdam edilen personelin yetkinliğinin artırılmasına yönelik olarak ön büro, yiyecek içecek (F&B), kat hizmetleri, destinasyon tanıtımı ve ilgili diğer konularda eğitim ve benzeri faaliyetler yapılması planlanmaktadır. Bu kapsamda, 2022 yılında başlayan faaliyetlere devam edilecektir.

2.2.4.4 Tanıtım ve Yatırım Destek

Eski Van Şehri'nin 3D Modelleme ile Minyatürünün Oluşturulması

2021 yılı Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı (CMDP) kapsamında desteklenen Eski Van Şehrinin Canlandırılması 1. Etap Projesi, 12.10.2021 tarihinde proje yürütücüsü Van Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı ve Ajansımız tarafından imzalanan sözleşme ile başlamıştır.

Proje kapsamında Eski Van Şehri'nde yer alan Maarif Dükkanları, Tekalif-i Harbiye Binası, Reji Binası, Karakol, Cephanelik, Adliye Binası, Devlet Binası ve şehir surlarının restorasyon/rekonstrüksiyonları gerçekleştirilerek turizme kazandırılması amaçlanmaktadır. Müze kent konsepti kazandırılacak alanda yeniden işlevlendirme ile tarihi yapıların zanaat atölyelerine, ticari işletmelere ve sergi salonlarına dönüştürülmesi planlanmaktadır.

Ayrıca Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatları doğrultusunda Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yatırım programına alınan Ulu Cami, Kızıl Minareli Cami ve Hüsrevpaşa Hanı'nın projelendirme çalışmaları başlatılmıştır. Rölöve, restorasyon, restitüsyon, sıhhi tesisat ve elektrik uygulama projelerinin tamamlanmasının ardından restorasyon çalışmaları başlatılacaktır.

Bu projelerin devamı niteliğinde olan aşağıda önerilen restorasyon ve çevre düzenleme faaliyetleri ile Eski Van Şehri bir açık hava müzesi kimliğine kavuşacaktır.

Eski Van Şehri'ne ait, 1915 yılında yaşanan yıkım öncesine ait fotoğraflar bulunmakta olup Eski Van Şehri'ndeki tüm yapıların ayağa kaldırılması mümkün değildir. Ancak şehirdeki yapılaşma, yerleşim, kültür ve inançlara ait tüm öğelerin yer aldığı Eski Van Şehri'nin tanıtımında önemli bir rol oynayacağı düşünülen minyatür bir Eski Van Şehri canlandırması gerçekleştirilecektir.

Van Gölü Dalış Turizminin Geliştirilmesi Amaçlı Haritalandırma Faaliyetleri ve Tanıtıma Yönelik Çalışmalar (Kısa film, sosyal medya fenomenleri ve influencerların davet edilmesi)

Dünyanın en büyük sodalı gölü ve Türkiye'nin en büyük gölü olan Van Gölü, biyolojik çeşitliliği, inci kefalı balığı, bünyesindeki adaları, doğal güzellikleri ve çeşitli su sporları aktiviteleriyle bölgemizin önemli bir turizm destinasyonudur.

Van Gölü, bu özelliklerinin yanında son zamanlarda mikrobiyalit denilen kayalıklarına ve peri bacalarına, kuleye benzeyen su altı yapılarıyla dikkatleri üzerine çekmektedir. Yapılan araştırmalar Van Gölü'nde kıyılardan itibaren 100 metre derinliğine kadar olan alanlarda mikrobiyalitlerin bulunduğu, Erciş, Edremit, Gevaş ve Ahlat'ta mikrobiyalitlerin ara ara olduğu, Adilcevaz'da ise yoğunlaştığını göstermektedir. Araştırma bulguları literatür ile de örtüşmekte, dünyada bilinen en büyük mikrobiyalitlerin Van Gölü'nde olduğunu, kimi noktalarda 40 metreye kadar yükselen kule benzeri mikrobiyalitlere rastlandığını ortaya koymaktadır.

Turizm çeşitleri arasında önemli yeri olan dalış turizminin geliştirilmesi için çevrenin ve su altının korunması gerekmektedir. Dolayısıyla, bu konu üzerinde yerel halkın bilgilendirilmesi

için projelerin yapılması ve eğitimlerin verilmesi ihtiyaç halini almaktadır. Turizmin sürdürülebilirliği açısından su altı dalış faaliyetleri ve ekosistemin korunması konusunda yerel halkın ve turistlerin bilinçlendirilmesi, kuralların belirlenip yasaların sıkı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Su altı dalış turizminin önemli bir gelişim ivmesi gösterdiği dikkate alındığında sürdürülebilirliğin sağlanmasında bilinçli olarak yapılan dalışların etkisi büyük olup eğitimler bu konuya önem ve emek vermektedirler. Aynı zamanda, yapılan bilinçsiz dalışların verdiği zararları önlemek ve su altında bulunan doğal güzelliği korumak amacıyla birçok yasal düzenleme yürürlükte. Ajansımız öncülüğünde 2022 yılında Van Gölü dalış noktalarının belirlenmesi ve balıkçı teknelerinin ve ağlarının mikrobiyalitlere zarar vermesinin önüne geçilmesi için işaretleme çalışması gerçekleştirilmiştir.

Bu sebeplerle, mikrobiyalitlerin ve dalış turizminin ulusal ve uluslararası platformlarda etkili bir şekilde tanıtılarak tur programlarına dâhil edilmesi ve Van Gölü havzasında alternatif turizm çeşitlerine bir yenisinin eklenmesi amacıyla Van Gölü dalış turizminin tanıtımına yönelik çalışmalar yapılması planlanmaktadır. Bu kapsamda, dalış turizmine yönelik kısa bir film yapılarak tüm platformlarda yayınlanması sağlanacak, takipçi sayısı yüksek olan sosyal medya fenomenlerinin, yerli ve yabancı tur operatörleri ile su altı dalış kulübü temsilcilerinin davet edildiği bir dalış etkinliği düzenlenerek bölgenin tanıtımı yapılacaktır.

Van Gölü'nün Temizlenmesine Yönelik Farkındalık Faaliyetleri

Van Gölünün korunması ve gelecek nesillere daha temiz bir Göl bırakılması amacıyla 2022 yılı içerisinde faaliyet kapsamında yer alan okullarda bilinçlendirme faaliyetleri, kıyılardan çöp toplama etkinlikleri, göl dibindeki çöpleri toplamaya yönelik dalış yapılması gibi çeşitli etkinlikler için Sahil Güvenlik Van Gölü Grup Komutanlığı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Sahil güvenlik komutanlığı ile birlikte okullarda bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilmesi kararlaştırılmış olup bu işbirliğine ilişkin protokol hazırlanmaktadır. Protokolün imzalanması ile okullarda en az 3000 öğrenciye ulaşılması, öğrencilere bilinçlendirme derslerinin verilmesi ve göl kenarında çöp toplama vb. gibi çeşitli etkinlikler düzenlenecektir.

2.2.4.5 Ajans Destekleri

Fizibilite Desteği

VAHA-SOP Fizibilite Desteği Programı

2023 yılı Fizibilite Desteği kapsamında VAHA-SOP'un amaç ve önceliklerine ve TRB2 2014-2023 Bölge Planı'nda yer alan strateji ve proje önerileri ile GÜDÜMLÜ Proje Desteği, Cazibe

Merkezlerini Destekleme Programı ve Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programına yönelik projelerin geliştirilmesine yönelik fizibilite çalışmalarının desteklenmesi planlanmaktadır.

Mali Destek Programı

Turizm Altyapısının Geliştirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

Turizme olan talebin sürekli artması, turizmin ülkelerin döviz sıkıntısına çözüm getirmesi, turizm hareketliliğinin ekonomik kısıtlamalardan, tarife ve kotalardan daha az etkilenmesi, bu sektörün gelişme maliyetinin düşük olması gibi avantajlar nedeniyle turizm sektörü, istihdam artışına ve yeni iş olanakları yaratılmasına, ulusal üretim ve gelir düzeyinin artırılmasına, ödemeler bilançosunun iyileştirilmesine, döviz gelirlerinin artırılmasına, dolayısıyla ulusal ve bölgesel gelişimin hızlandırılarak sosyal ve ekonomik kalkınmaya önemli katkı sağlamaktadır.

Ülkemizin turizm varlıkları potansiyelinin daha iyi değerlendirilebilmesi amacı ile son 30 yıl boyunca turizm yatırım ve girişimlerine sağlanan yoğun kamusal destek programları sonucunda turizm sektörü, gerek ulusal gerekse uluslararası seviyede başat bir ekonomik sektör ve önemli bir sosyal değer haline gelmiştir.

Van Gölü havzasının ekonomi temeline baktığımızda bunu oluşturan sektör, tarım ve hayvancılıktır. Turizm sektörünün ekonomiye katkısı tarım ve hayvancılıktan daha fazla olduğu için Bölgenin sahip olduğu turizm değerleri, kullanma dengesi göz önünde bulundurularak sürdürülebilirlik ilkesine dayanarak turizme kazandırılabilir. Bölge ağırlıklı olarak arkeolojik alanlara ve el değmemiş zengin doğal çevreye sahiptir. Ayrıca Van Gölü havzası ulaşım ağına bakıldığında diğer ülkeler ve bölgelerle karayolu, demiryolu ve havayolu ulaşımı olduğu görülmektedir. Bölge her ne kadar tarihi, doğal ve kültürel değerler yönünden zengin olsa da turizm geliri ve ziyaretçi sayıları ülkedeki diğer bölgelere göre oldukça az olmuştur. Bu durum turizmde bölgesel kalkınma açısından değerlendirildiğinde, yeni yerler keşfetmek isteyen ziyaretçilere birçok seçenek sunacak ve bölgede en önemli problemlerden olan dışa göç, işsizlik, altyapı sorunlarına çözüm sağlayarak Bölgenin ekonomik kalkınmasını sağlayacaktır.

Bu sebeplerle yapılması planlanan Turizm Altyapısının Geliştirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programının temel amacı, Bölgedeki turizm altyapısını geliştirerek bu sektörden elde edilen gelirlerin ve ekonomik ve sosyal kalkınmanın gelişmesine katkı sağlamaktır. Buna göre TBR2 Bölge Planı ve Van Gölü Havzası Sonuç Odaklı Programında yer alan turizm stratejileri doğrultusunda Van Gölü sahilinde yer alan ilçeler ile sınırlı kalmak üzere (Van Gölü Destinasyonu) turizm altyapısının geliştirilmesine yönelik, konaklama ve rekreasyon hizmetlerine ilişkin tesislerin kurulması ve iyileştirilmesi, TRB2 Bölgesi'nde sağlık turizminin geliştirilmesine yönelik termal ve thalasso terapi tesislerinin kurulması ve iyileştirilmesi, TRB2

kış turizminin geliştirilmesine yönelik tesislerin kurulması ve iyileştirilmesi, TRB2 Bölgesi'nde alternatif turizm olanakları içerisinde yer alan gastronomi turizmine yönelik tesislerin kurulması ve iyileştirilmesi, kamp karavan tesislerinin kurulması, ekoturizm alanlarının geliştirilmesi ve su sporları olanaklarının artırılması gibi faaliyetler desteklenecektir.

Program kapsamında turizmin geliştirilmesine yönelik tesislerin kurulması, iyileştirilmesi ve altyapılarının geliştirilmesi, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, markalaşma odaklı çalışmaların geliştirilmesi gibi faaliyetler önceliklendirilecektir.

2.2.4.6 Önemli Kamu Yatırımları

VAHA-SOP faaliyetleri kapsamında 2023 yılında takip edilecek önemli kamu yatırımları aşağıda listelenmiştir:

- ✓ Kuzey Van Gölü Selçuklu Bölgesi Bütünleşik Restorasyon Uygulamaları (Bitlis, Muş, Van)
- ✓ Tatvan ve Van Feribot İskelelerinin Yenilenmesi ve Bağlantı Yolları Yapımı (Bitlis, Van)

2.2.5 Program Süresi ve Zaman Planlaması

Tablo 7: VAHA-SOP Faaliyetleri ve Zaman Planlaması

Faaliyet Türü	Faaliyet Adı	2023	
		Başlangıç Dönemi	Bitiş Dönemi
Araştırma, Analiz ve Programlama	Van Gölü Suyu Burun Spreyi Üretim Tesisi Fizibilitesinin Hazırlanması	Mart	Aralık
	Van Gölü Çevresi Turizm Altyapısına Uygun Yatırım Alanları Kataloğu	Ocak	Nisan
	Van Gölü Sahilindeki Arıtma Tesislerinin Verimli Çalıştırılabilmesi için Gerekli Yatırımlara İlişkin Fizibilite ve Ön Fizibilite Raporlarının Hazırlanması	Mart	Aralık
İş Birliği ve Koordinasyon	Van Gölü Havzası Türk İslam Eserleri Sempozyumu	Haziran	Ağustos
Kapasite Geliştirme	Turizm İşletmelerinde Çalışan Personelin Yetkinliğinin Artırılmasına Yönelik Faaliyetler	Ocak	Aralık
	Van Gölü Havzası Destinasyon Yönetim Örgütünün Oluşturulması	Şubat	Aralık
Tanıtım ve Yatırım Destek	Eski Van Şehri'nin 3D Modelleme ile Minyatürünün Oluşturulması	Şubat	Haziran
	Van Gölü Dalış Turizminin Geliştirilmesi Amaçlı Haritalandırma Faaliyetleri ve Tanıtıma Yönelik Çalışmalar	Ocak	Aralık
	Van Gölü'nün Temizlenmesine Yönelik Farkındalık Faaliyetleri	Ocak	Temmuz
Ajans Destekleri	2023 Yılı VAHA-SOP Fizibilite Desteği	Ocak	Aralık

Faaliyet Türü	Faaliyet Adı	2023	
		Başlangıç Dönemi	Bitiş Dönemi
	Turizm Altyapısının Geliştirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Mart	Aralık

2.2.6 İzleme ve Değerlendirme

Van Gölü Havzası Sonuç Odaklı Programı kapsamında desteklenen projeler Turizm ve Kırsal Kalkınma Politikaları Birimi tarafından Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliğinde belirlenen usul ve esaslar doğrultusunda yürütülecektir. Faaliyetlerin uygulamalarına ilişkin Program İlerleme ve Değerlendirme Raporu hazırlanacaktır.

Tablo 8: VAHA-SOP Faaliyet Tablosu

Faaliyet Türü	Faaliyet	Sorumlu Birimler	Tahmini Maliyet (TL)
Araştırma, Analiz ve Programlama	Van Gölü Suyu Burun Spreyi Üretim Tesisi Fizibilitesinin Hazırlanması	TKKPB	100.000,00
	Van Gölü Çevresi Turizm Altyapısına Uygun Yatırım Alanları Kataloğu	TKKPB	20.000,00
	Van Gölü Sahilindeki Arıtma Tesislerinin Verimli Çalıştırılabilmesi için Gerekli Yatırımlara İlişkin Fizibilite ve Ön Fizibilite Raporlarının Hazırlanması	TKKPB	300.000,00
İş Birliği ve Koordinasyon	Van Gölü Havzası Türk İslam Eserleri Sempozyumu	TKKPB	200.000,00
Kapasite Geliştirme	Turizm İşletmelerinde Çalışan Personelin Yetkinliğinin Artırılmasına Yönelik Faaliyetler	TKKPB	20.000,00
	Van Gölü Havzası Destinasyon Yönetim Örgütünün Oluşturulması	TKKPB	100.000,00
Tanıtım ve Yatırım Destek	Eski Van Şehri'nin 3D Modelleme ile Minyatürünün Oluşturulması	TKKPB	150.000,00
	Van Gölü Dalış Turizminin Geliştirilmesi Amaçlı Haritalandırma Faaliyetleri ve Tanıtıma Yönelik Çalışmalar	TKKPB	250.000,00
	Van Gölü'nün Temizlenmesine Yönelik Farkındalık Faaliyetleri	TKKPB	30.000,00
Ajans Destekleri	2023 Yılı VAHA-SOP Fizibilite Desteği	TKKPB	600.000,00
	Turizm Altyapısının Geliştirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı (2024 yılında +10 milyon ₺ kullanılacaktır.)	TKKPB	2.000.000,00
TOPLAM			3.770.000,00

2.3 EMEK YOĞUN SEKTÖRLERİN GELİŞTİRİLMESİ SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (EYSG-SOP)

2.3.1 Amaç

Genel Amaç

Programın genel amacı, TRB2 Bölgesi'nin potansiyeli doğrultusundaki emek yoğun sektörlerin geliştirilmesi, üretim ve istihdamı artıracak stratejik yatırımların bölgeye çekilmesi, Bölgedeki işletmelerin birbirleriyle ve bölge dışındaki ilgili sektördeki işletmelerle ekonomik ve ticari iş birliklerinin güçlendirilmesi, yatırım altyapısının iyileştirilmesi ve mevcut yatırımların ekonomik ve beşerî kapasitelerinin artırılmasını sağlamaktır.

Özel Amaçlar

Emek Yoğun Sektörlerin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programının özel amaçları şunlardır:

1. İmalat sanayi altyapısının iyileştirilmesi,
2. Emek yoğun sektörlerde nitelikli iş gücünün geliştirilerek istihdamın artırılması,
3. Emek yoğun sektörlerde üretim kapasitelerinin geliştirilmesi,
4. Emek yoğun sektörlerde iş birliği, markalaşma, pazarlama olanaklarının geliştirilmesi ve ihracat kapasitesinin artırılması.

2.3.2 Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

TRB2 Bölgesi genç nüfus oranı ve işsizlik oranlarının çok yüksek seviyelerde olduğu bir bölgedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre 2021 yılında 15-24 yaş aralığındaki nüfusun toplam Bölge nüfusuna oranı %20,6'dır⁵. Türkiye geneli için bu oran %15,3 olup Bölge oranının oldukça altında bir seviyededir. TÜİK istihdam verilerine göre 2021 yılında TRB2 Bölgesi'nin istihdam düzeyi %37,1 gibi oldukça düşük bir seviyedir. İşsizlik oranı %20,4 ile çok yüksek bir orandır. İşsizlik oranları Türkiye ortalamasının neredeyse 2 katıdır.⁶ Bölgede öne çıkan önemli ekonomik sorunların başında istihdamın düşüklüğü ve işsizlik oranının yüksek olması gelmektedir. Nitelikli insan kaynağının bölgeden göç etmesi ve kırsaldan şehir merkezlerine gerçekleşen göç, tarım dışı işsizlik oranını yükseltmektedir. Bununla birlikte bölgedeki özel sektör yatırımlarının

---

⁵ Türkiye İstatistik Kurumu (2022), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloOlustur.do>, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

⁶ Türkiye İstatistik Kurumu (2022), Hanehalkı İş Gücü İstatistikleri, <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloOlustur.do>, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

kısıtlı olması yeteri kadar iş imkanının oluşturulamaması ile sonuçlanmaktadır. Bu yüzden, istihdamın uzun süreli ve istikrarlı bir şekilde artmasına yönelik tedbirler önem kazanmaktadır. Emek yoğun sektörlerle yönelik uygulanan EYSG-SOP bir taraftan yatırım altyapısını iyileştirirken diğer taraftan emek yoğun sektörlerin yatırım yapmasını sağlayarak işsizliği azaltmayı amaçlamaktadır. Bölge düzeyinde yatırım altyapısının ve sanayi ortamının geliştirilmesinin önündeki en büyük sorunlardan birinin fiziksel altyapı yetersizliği olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, TRB2 Bölgesi'nde emek yoğun sektörlerin gelişebilmesi için öncelikle gerekli altyapı ihtiyaçlarının karşılanması ve mevcut altyapının ise iyileştirilerek altyapı sorunlarının giderilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, altyapı yatırımlarını yapabilecek ekonomik yetkinliğe sahip olmayan Bölge için organize sanayi bölgelerinin yanı sıra benzer durumda olan küçük sanayi sitelerinin de desteklenerek altyapı eksikliklerinin giderilmesi yatırım ortamını daha cazip hale getirecektir. 6. Bölge teşvikleri, başta tekstil olmak üzere emek yoğun sektörlerin TRB2 Bölgesi'ne yatırım yapmalarını hızlandırmıştır. Teşviklerin devam edeceği varsayımıyla özellikle düşük teknoloji gerektiren ve insan kaynağının üretim faktörlerinde önemli bir katkıya sahip olduğu sektörlerde yatırımların Bölgeye gelmeye devam edeceği beklenmektedir.

Bölge düzeyinde, yatırım altyapısının ve sanayi ortamının geliştirilmesinin önündeki en büyük sorunlardan birisinin fiziksel altyapı yetersizliği olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, TRB2 Bölgesi'nde emek yoğun sektörlerin gelişebilmesi adına Ajansın bahsedilen sanayi bölgelerinin altyapı ihtiyaçlarını karşılaması ve/veya altyapı ile ilgili sorunlarının giderilmesi adına mali katkı sağlayacağı projeler ile desteklemesi bu açıdan önem arz etmektedir. Ajans, 2012 yılından itibaren yatırım altyapısının iyileştirilmesi için 5 mali destek programı uygulamıştır. Halen devam eden projelerle birlikte toplamda 41 adet proje desteklenmiştir. Organize sanayi bölgelerinin (OSB) yanı sıra küçük sanayi siteleri (KSS) de desteklenerek altyapı eksiklikleri önemli ölçüde giderilmiştir. 2012 yılı CMDP kapsamında Van'da kurulan Tekstil Kent Projesi ile tekstil ve hazır giyim firmaları bölgeye yatırım yapmaya başlamıştır. Başta emek yoğun sektörlerin gelişmesi olmak üzere Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı ve Gündümlü Proje Desteği kapsamında girişimcilik ve altyapı destekleri devam etmektedir.

Bölge Planı ve mevcut durum analizleri göz önüne alındığında imalat sanayiinde tekstil ve hazır giyim, ağaç ürünleri ve mobilya imalatı, kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı, başta ayakkabı olmak üzere deri ve ilgili ürünlerin imalatı ve gıda ürünleri ile hizmetler sektöründe otel işletmeleri ve çağrı merkezleri ön plana çıkmaktadır. TRB2 Bölgesi için kritik öneme sahip olan emek yoğun sektörleri geliştirmek, istihdamı artırmak, katma değeri artırmaya yönelik yeni

ürünlerin imalatını sağlamak ve ihracatı artırmak gibi amaçlara zemin hazırlamak için ilgili müdahale alanlarını içeren Emek Yoğun Sektörlerin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı tasarlanmış, ilgili faaliyetler, projeler ve programlar belirlenerek 2021 yılından itibaren uygulamaya başlanmıştır.

2.3.3 Sonuç ve Çıktı Hedefleri

EYSG-SOP kapsamındaki faaliyetler ile ulaşılması hedeflenen çıktı göstergeleri ve SOP sonuç göstergeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 9: EYSG-SOP Çıktı Göstergeleri

Faaliyet Türü	Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Araştırma, Analiz ve Programlama	Metal Sektörü Değer Zinciri Çalışması	Hazırlanan rapor sayısı	1	Faaliyet raporu
	Van OSB Mevcut Durum ve İhtiyaç Analizi Raporu	Hazırlanan rapor sayısı	1	Faaliyet raporu
	Van İli Yün İşleme Tesisi Fizibilite Raporu	Hazırlanan rapor sayısı	1	Faaliyet raporu
	Van Güneş Enerjisi Endüstri Bölgesi Fizibilite Raporu	Hazırlanan rapor sayısı	1	Faaliyet raporu
İş Birliği ve Koordinasyon	TRB2 Bölgesi'nde Emek Yoğun Sektörlere İlişkin İş Birliği ve Koordinasyon Toplantıları	Sektör toplantısı sayısı	3	Faaliyet raporu
Kapasite Geliştirme	Emek Yoğun Sektörlere Yönelik Yönetim Danışmanlığı	Organizasyon ve faaliyet Sayısı	2	Faaliyet raporu
	E-Ticaret Platformları ve E-İhracat Eğitimi	Firma çalışanlarına verilen eğitim sayısı	1	Faaliyet raporu
		Eğitime katılan kişi sayısı	20	Faaliyet raporu, Eğitim katılım çizelgesi
Tanıtım ve Yatırım Destek	Van Tekstil ve Hazır Giyim Zirvesi	Gerçekleştirilecek organizasyon sayısı	1	Faaliyet raporu
Ajans Destekleri	Fizibilite Destek Programı	Desteklenen fizibilite raporu sayısı	2	Faaliyet raporu
AB ve Diğer Dış Kaynaklı Programlar Kapsamındaki Projeler	TRB2 Bölgesi'nde Ortak Kullanım Atölyelerinin Kurulması (ORTKA) IPA 2 Projesi	Kurulan atölye sayısı	3	Faaliyet raporu

Tablo 10: EYSG-SOP Sonuç Göstergeleri

Özel Amaç	Sonuç Göstergeleri	Birim	Hedef	Doğrulama Kaynağı
2	Destek alan firmalarda yeni istihdam sayısı	Kişi	1.000	Firma kayıtları
3	Destek alan firmalarda üretim artışı	Yüzde	20	Firma kayıtları
4	Destek alan tekstil firmalarında ihracat artışı	Yüzde	10	Firma kayıtları
1	Destek alan planlı sanayi alanlarında yıllık yatırım artışı	Yüzde	20	Program kapanış raporları
3,4	Finansman Desteği kapsamında gerçekleştirilen toplam yatırım tutarı	Milyon TL	50	İzleme raporları, Program kapanış raporu
1,2,3	Tekstil üretimi için yeni inşa edilen üretim alanlarında yeni istihdam sayısı	Kişi	8.500	Faaliyet raporu

2.3.4 Proje ve Faaliyetler

2.3.4.1 Araştırma, Analiz ve Programlama

Metal Sektörü Değer Zinciri Çalışması

Başta KSS ve OSB olmak üzere Van'da metal sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin rekabet güçlerinin artırılabilmesi için öncelikle yaratmış oldukları değer artırılması gerekmektedir. Bu nedenle, metal sektöründe bulunan işletmelerin yaratmakta oldukları değer nasıl artırılabilir, bunun gerçekleşebilmesi için göz önünde bulundurulması gereken faktörlerin neler olduğu, yaratılan değerdeki artışın asgari maliyetle nasıl sağlanabileceği gibi hususlar ile ilgili, iyi uygulama örnekleri de dikkate alınarak, araştırma ve analiz yapılacaktır.

Van OSB Mevcut Durum ve İhtiyaç Analizi Raporu

Van OSB ölçek, yatırım sayısı ve tutarı açısından TRB2 Bölgesi'nin en büyük OSB'si olup ekonomik olarak başta Van ili olmak üzere çevre illeri etkileyen ve çevre illere örnek teşkil eden, birçok sektörde bölgenin sanayi ürünleri ihtiyacını karşılayan sanayi tesislerine ev sahipliği yapan bir sanayi alanıdır. Ancak mevcut durumda Van OSB'nin, gelişmiş OSB'lere kıyasla, çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçları karşılamada birçok altyapı ve üstyapı eksiği bulunmaktadır. Yapılacak bu faaliyetle Van OSB'nin mevcut durumu ortaya çıkarılacak olup Bölgede cazibe merkezi olabilecek ve örnek teşkil edebilecek bir sanayi alanına kavuşturulması için yıllara sari stratejik faaliyet ve eylem planını içeren kapsamlı bir rapor oluşturulacaktır.

Van İli Yün İşleme Tesisi Fizibilite Raporu

Ajansımız tarafından, TRB2 Bölgesi'nde yüksek küçükbaş hayvan varlığı ile önemli bir kaynak teşkil eden yünün değerlendirilmesi ve ekonomiye kazandırılması amacıyla, 2020 yılında "Van İli Yün İşleme Tesisi Ön Fizibilite Raporu" hazırlanmış ve kamuoyuna (www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr, www.daka.org.tr vb.) sunulmuştur. Geçen sürede, Van Valiliği başta olmak üzere Van İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ve özel sektörden yatırımcılar yün yıkama ve temiz yün üretimi, yün ipliği üretimi ve yün işleme konularına ilgi göstermişlerdir. TRB2 Bölgesi'nde en önemli geçim kaynaklarından birini küçükbaş hayvancılık oluşturmaktadır. 2021 TÜİK verilerine göre; Van ilinde 3.384.220 baş, bölge genelinde ise 6.106.169 baş küçükbaş hayvan nüfusu mevcuttur. 1 koyundan yaklaşık olarak 1-2 kiloya yakın yün elde edildiği düşünülmekte olup Van ilinde 3.000 tonun üzerinde yün üretimine imkân olduğu görülmektedir. Yün yapısı gereği, elastik, dayanıklı, ısı tutan, nem emen bir yapıya sahip olduğundan tekstil ve hazır giyim, halı ve kilim, inşaat (dış cephe kaplama vb. alanlarda) gibi sektörlerde sıklıkla kullanılmaktadır. Ayrıca, yünden elde edilen yağ kozmetik sektöründe, yünün kendisi ise doğal gübre olarak tarım ve hayvancılık sektöründe kullanılmaktadır. Kullanım olarak geniş bir sektörel yelpazeye sahip olan yün, doğal bir ürün olması ve 3-4 aylık bir süre zarfında doğada kendiliğinden çözünmesi gibi özellikleriyle de çevreci bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak TRB2 Bölgesi'nde küçükbaş hayvanlardan elde edilen yün; ya bireysel olarak kullanılmakta ya da yakılarak yok edilmektedir. Bu durum önemli bir değerın ekonomi dışı kalmasına neden olmaktadır. Yün üretiminin desteklenmesi ile çiftçilerin tek tür (Akkaraman) koyun üretimleri desteklenerek kırsalda ekonomik hayatın canlanması, ülkemizde daha çok Çin, Hindistan gibi ülkelerden ithal edilen ürünler yerine yerli ürünlerin tercih edilerek ithal ikamenin sağlanması, yünün ekonomiye kazandırılarak katma değerli ürün üretimine katkı sunulacaktır. Faaliyet kapsamında, yün işleme tesisi konusunda detaylı ve kapsamlı bir fizibilite raporu hazırlanarak, ilgili rapor kamu kurum ve kuruluşlar ile potansiyel yatırımcıların hizmetine sunulacaktır.

Van Güneş Enerjisi Endüstri Bölgesi Fizibilite Raporu

Van ili Türkiye Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası(GEPA) verilerine göre yıllık 3.068 saatlik güneşlenme süresi, 1.635 KWh/m²'lik ışıınım değerleri ve özellikle de güneş enerjisi yatırımlarına uygun arazi varlığı ile güneş enerjisinden elektrik üretim tesisi yatırımları açısından ülkemizde en yüksek potansiyele sahip illerden birisidir.

2013 yılında 6094 Sayılı Kanun ile izin verilen 600MW'lık GES(Güneş Enerjisi Santrali) kotası 28 ile tahsis edilmiş olup iller arasında en yüksek ikinci pay 77MW ile Van iline verilmiştir. 600 MW'lık kota TEİAŞ tarafından yarışma usulü ile MW başına en yüksek katkı payı sunan

firmalara tahsis edilmiş ve il bazında yapılan yarışmalar sonucunda Türkiye’de MW başına en yüksek katkı payı 2.960.000 TL ile Van’daki GES projelerine verilmiştir. Yine son 3 yılda lisanslı GES projelerine yönelik Enerji Bakanlığı tarafından ilan edilen yenilenebilir enerji kaynak alanları ilanlarında; YEKA GES-3 (Van-50MW/1000MW) ve YEKA GES-5 (Van-120MW/1220MW) ilanlarında en yüksek GES kurulu güçleri Van iline tahsis edilmiştir. Bu gelişmelerle Van ilinin GES potansiyeli ve önemi, kamu ve özel sektör tarafından tescillenmiştir. Mevcut GES potansiyelinin ekonomik faydaya dönüştürülmesi amacıyla Ajansımız tarafından 2015 yılında Van Güneş Enerjisi İhtisas Endüstri Bölgesi Fizibilite Raporu hazırlanmıştır. Fizibilite raporu ile Van ili Edremit ilçesinde güneş enerjisi yatırımlarına tahsis edilmek üzere toplam alanı yaklaşık 35.000 dekar alan, %90’ı mera vasfında alternatif maliyeti düşük olan arazi varlığı belirlenmiştir. Ancak 2015 yılından günümüze GES yatırım maliyetlerinin ve teknolojisinin, yasal mevzuatların değişmiş olması ve belirlenen arazilerde yeni yatırımların yapılmış olması sebebiyle yeni bir fizibilite raporunun hazırlanması gerekmektedir. Fizibilitenin tamamlanması ile Van Valiliği tarafından ilgili alanın güneş enerjisi endüstri bölgesi ilan edilmesi için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımıza başvuruda bulunulması planlanmıştır.

Lisanslı GES projelerinin yatırım maliyetinin yüksek olması, sadece yüksek sermayeye sahip büyük özel sektör firmalarının lisanslı GES yatırımı yapabilmesi ve bu yatırımların ilin enerji altyapısı kapasitesinin geliştirilmesi dışında ile ekonomik olarak katkısının düşük olması sebebiyle yeni fizibilite raporunun kapsamı, öncelikli olarak ildeki KOBİ’lerin ve sanayicilerin faydalanacağı ile yüksek ekonomik katma değer üretecek lisanssız GES projelerine yönelik olacaktır.

2.3.4.2 İş Birliği ve Koordinasyon

TRB2 Bölgesi’nde Emek Yoğun Sektörlere İlişkin İş Birliği ve Koordinasyon Toplantıları

TRB2 Bölgesi’nde emek yoğun sektörlerdeki firmalar arasında iş birliği yapılmasına ve sektör sorunlarının çözümüne ilişkin koordinasyon toplantıları gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Bölgemizde yatırım talebinin en fazla olduğu sektör tekstil ve hazır giyimdir. Çalışmalar bu sektörde yoğunlaşmakta olup başta tekstilkentler olmak üzere bölgede üretim yapan firmalar ile irtibat kurulacaktır. Çalışan ve Üreten Gençler Programı (CUGEP) kapsamında inşa edilen ve 2023’te tamamlanacak fabrikaların tahsisi için talepler toplanmakta olup tahsise uygun olduğu düşünülen firmalarla toplantılar yapılacaktır. Ayrıca İstanbul, İzmir gibi illerde bulunan sektör temsilcileri ve ilgili STK’larla (Ege Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği, İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri vb.) iletişim kurulacak ve öncelikle TRB2 Bölgesi’ne

yatırım yapmaları için başta TSO'lar ve OSB yönetimleri olmak üzere Bölgedeki kurumlarla iş birliği yapmaları yönünde adımlar atılacaktır.

2.3.4.3 Kapasite Geliştirme

STK'lara Yönelik Yönetim Danışmanlığı

Bölgede kırsal ve tarımsal kalkınmaya katkı sunmak amacıyla faaliyet gösteren üretici örgütlerine yönelik kurumsal yönetim danışmanlığı (e-ticaret, dijital pazarlama, markalaşma, insan kaynakları yönetimi, tedarik zinciri yönetimi, finans yönetimi) alanında danışmanlık sağlanması planlanmaktadır. Bölgemizde tarımsal anlamda önemli bir potansiyel olmakla birlikte bu potansiyelin katma değere dönüştürülmesinde yönetim danışmanlığı ayağı zayıf kalmaktadır. STK'ların kurumsal anlamda güçlenmesi, yapılan faaliyetler ve hayata geçirilen projelerin sürdürülebilirliğinde yönetim danışmanlığı önem arz etmektedir. Söz konusu faaliyet ajans koordinasyonunda ve ajans uzmanlarının aktif katılımıyla gerçekleştirilecek olup çalışmanın etkin ve verimli bir şekilde sonuçlanması sağlanacaktır.

E-Ticaret Platformları ve E-İhracat Eğitimi

Başta tekstil/hazır giyim, mobilya gibi imalat sanayiinde faaliyet gösteren ve sosyal medya vb. iletişim kanallarını aktif olarak kullanan, hâlihazırda web sitesi bulunan ve ürettiği ürünlerin ihracat potansiyeline sahip olduğu KOBİ'lere e-ihracat ve e-ticaret konularında eğitim verilecektir. Eğitimlere imalat alanında ihracat potansiyeli bulunan ürün üretimi konusunda iş planı hazırlamış girişimcilerin katılması da teşvik edilecektir. Eğitimler hizmet alımı yoluyla sağlanacaktır.

2.3.4.4 Tanıtım ve Yatırım Destek

Van Tekstil ve Hazır Giyim Zirvesi

Tekstil ve hazır giyim sektörünün dünyada, Türkiye'de ve Van ilindeki mevcut durumunun, güncel sorunların ve sektörün trendlerinin ele alınması amacıyla sektöre yön veren işletmecilerin, yöneticilerin, kamu temsilcilerinin ve akademisyenlerin katılımıyla Ajans koordinasyonunda Van Valiliği ve Van Büyükşehir Belediyesi iş birliği ile "Van Tekstil ve Hazır Giyim Zirvesi" gerçekleştirilecektir. Zirvenin Van ilinde bir gün sürmesi ve panel, sunumlar ve B2B görüşmelerinden oluşması planlanmaktadır.

2.3.4.5 Ajans Destekleri

Fizibilite Destek Programı

2023 Yılı EYSG-SOP Fizibilite Desteği

2023 Yılı Fizibilite Desteği kapsamında EYSG-SOP'un amaç ve önceliklerine yönelik sunulan projelerin desteklenmesi planlanmaktadır.

2.3.4.6 Önemli Kamu Yatırımları

İlgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen ve Bölge ekonomisini etkileyebilecek kapasiteye sahip aşağıdaki projelerin takibi yapılacaktır:

- ✓ TCDD Tatvan Rahova Lojistik Merkezinin Kurulması
- ✓ Van Organize Sanayi Bölgesi (OSB) 5. Etapta gerçekleştirilecek kamu yatırımları
- ✓ Hakkâri Yüksekova Organize Sanayi Bölgesi'nde altyapı çalışmaları.

TRB2 Bölgesi'nde Ortak Kullanım Atölyelerinin Kurulması (ORTKA) IPA 2 Projesi

DAKA'nın yürütücüsü olduğu ve AB IPA 2 Rekabetçilik ve Yenilik Sektör Operasyonel Programı kapsamında desteklenen TRB2 Bölgesi'nde Ortak Kullanım Atölyelerinin Kurulması (ORTKA) Projesi tedarik bileşeni ihalesinin gerçekleştirilmesi, atölye binalarının yapımının bitirilerek (enerji, altyapı vb.) faaliyete alınmaları planlanmaktadır. TRB2 Bölgesi'nde Ortak Kullanım Atölyelerinin Kurulması Projesinin Teknik Destek bileşeninde yer alan yurtdışı ziyareti kapsamında bölgemiz illerindeki sektörlerle (metal, ahşap, otomotiv gibi) benzer niteliklerde operasyon gösteren bir firma/kuruluşa ziyaret gerçekleştirilecektir. Ziyarete proje paydaşları olan TSO, ESOB, KSS, OSB, ilgili sektörlerde faaliyet gösteren atölye sahipleri ve Ajanstan temsilci(ler)den oluşacak 15 kişilik bir ekip katılım sağlayacaktır.

2.3.5 Program Süresi ve Zaman Planlaması

Tablo 11: EYSG-SOP Faaliyetleri ve Zaman Planlaması

Faaliyet Türü	Faaliyet Adı	2023	
		Başlangıç	Bitiş
Araştırma, Analiz ve Programlama	Metal Sektörü Değer Zinciri Çalışması	Mart	Aralık
	Van OSB Mevcut Durum ve İhtiyaç Analizi Raporu	Mart	Aralık
	Van İli Yün İşleme Tesisi Fizibilite Raporu	Şubat	Aralık
	Van Güneş Enerjisi Endüstri Bölgesi Fizibilite Raporu	Mart	Aralık
İş Birliği ve Koordinasyon	TRB2 Bölgesi'nde Emek Yoğun Sektörlere İlişkin İş Birliği ve Koordinasyon Toplantıları	Mart	Aralık

Faaliyet Türü	Faaliyet Adı	2023	
		Başlangıç	Bitiş
Kapasite Geliştirme	STK'lara Yönelik Yönetim Danışmanlığı Yönelik Yönetim Danışmanlığı	Ocak	Aralık
	E-Ticaret Platformları ve E-İhracat Eğitimi	Temmuz	Aralık
Tanıtım ve Yatırım Destek	Van Tekstil ve Hazır Giyim Zirvesi	Ocak	Haziran
Ajans Destekleri	2023 Yılı EYSG-SOP Fizibilite Desteği	Şubat	Aralık
AB ve Diğer Dış Kaynaklı Programlar Kapsamındaki Projeler	TRB2 Bölgesi'nde Ortak Kullanım Atölyelerinin Kurulması (ORTKA) IPA 2 Projesi	Ocak	Aralık

2.3.6 İzleme ve Değerlendirme

EYSG-SOP kapsamında desteklenen projelerin izleme ve değerlendirme faaliyetleri Sanayi Politikaları Birimi tarafından gerçekleştirilecektir. Faaliyetlerin uygulamalarına ilişkin SOP İlerleme Raporu hazırlanacaktır.

Tablo 12: EYSG-SOP Faaliyet Tablosu

Faaliyet Türü	Faaliyet	Sorumlu Birimler	Tahmini Maliyet (TL)
Araştırma, Analiz ve Programlama	Metal Sektörü Değer Zinciri Çalışması	Van YDO	30.000,00
	Van OSB Mevcut Durum ve İhtiyaç Analizi Raporu	SPB	40.000,00
	Van İli Yün İşleme Tesisi Fizibilite Raporu	SPB	350.000,00
	Van Güneş Enerjisi Endüstri Bölgesi Fizibilite Raporu	SPB	350.000,00
İş Birliği ve Koordinasyon	TRB2 Bölgesi'nde Emek Yoğun Sektörlere İlişkin İş Birliği ve Koordinasyon Toplantıları	SPB-YDO	10.000,00
Kapasite Geliştirme	STK'lara Yönelik Yönetim Danışmanlığı Yönelik Yönetim Danışmanlığı	Muş YDO	100.000,00
	E-Ticaret Platformları ve E-İhracat Eğitimi	SPB	80.000,00
Tanıtım ve Yatırım Destek	Van Tekstil ve Hazır Giyim Zirvesi	SPB	50.000,00
Ajans Destekleri	2023 Yılı EYSG-SOP Fizibilite Desteği	SPB	400.000,00
AB ve Diğer Dış Kaynaklı Programlar Kapsamındaki Projeler	TRB2 Bölgesi'nde Ortak Kullanım Atölyelerinin Kurulması (ORTKA) IPA 2 Projesi	Van YDO	1.500.000,00
T O P L A M			2.910.000,00

3 KURUMSAL GELİŞİM

Kurum çalışanlarının kurum içinde ve kurum dışındaki paydaşlarla iş birliği ve koordinasyonu, kurum içi yürütülen kapasite geliştirme faaliyetleri, Ajansın fiziki ve teknik altyapısının sürdürülebilirliğinin sağlanması ve geliştirilmesi, Yönetim Kurulu ile ilgili görevlerin yerine getirilmesi, personel ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesi, diğer kurum ve kuruluşlarla gerçekleştirilecek iş birlikleri ve toplantılar ve tanıtıma ilişkin faaliyetler vb. kurumsal tüm faaliyetler, iş ve işlemler bu başlık altında yer almaktadır. Ajans kurulduğu günden itibaren sorumluluk alanına giren 4 il genelinde görev yapan kurum ve kuruluşlarla etkin bir iletişim kurmuş, kurumlar arasındaki iş birliğinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bölgedeki beşerî sermayenin geliştirilmesi çalışmalarında, turizm alanlarının günümüz şartlarına uygun olarak restorasyonunun yapılması faaliyetlerinde, Bölge çiftçilerinin modern tarım yöntemlerine geçişinde ve en önemlisi Bölgedeki istihdamın artırılmasına yönelik faaliyetlerde Ajans ön saflarda bulunmuştur. Bölgede özellikle son yıllarda yapılan yatırımların (tekstil kentler, sanayi altyapı çalışmaları, turizm alanlarının geliştirilmesi vb.) çoğunda Ajans çalışmaları önemli bir yere sahiptir. Ajans, kurumda çalışanların yetkinliklerinin artırılmasına önem vermektedir. Bu amaçla, teknik ve kişisel eğitim programları düzenlemektedir. Bununla birlikte Ajans tarafından paydaşlara sağlanan teknik eğitimler ile kurum ve kuruluşlarda çalışan personel ile eğitimlere ilgi duyan beşerî sermayenin geliştirilmesi çalışmaları önceki yıllarda olduğu gibi 2023 yılında da devam edecektir.

3.1 Çıktı Hedefleri

Tablo 13: Kurumsal Gelişim Çıktı Hedefleri

Faaliyet Türü	Faaliyetler	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Araştırma, Analiz ve Programlama	Program Sonrası Değerlendirme Raporları	Hazırlanan program sonrası değerlendirme rapor sayısı	5	Faaliyet raporu
	Bölgesel Girdi-Çıktı Analizlerinin Hazırlanması ve Basımı	Hazırlanan rapor sayısı	1	Faaliyet raporu
İş Birliği ve Koordinasyon	Ajans Personeline Yönelik Toplantılar	Gerçekleştirilen toplantı sayısı	6	Faaliyet raporu
	TRB2 Bölgesi İlçe Ziyaretleri	Gerçekleştirilen ziyaret sayısı	12	Faaliyet raporu
Kapasite Geliştirme	Eğitimler ve Personel Kapasitesini Artırıcı Faaliyetler	Gerçekleştirilen eğitim sayısı	10	Faaliyet raporu
	Kalkınma Ajansları Çalışma Ziyaretleri	Gerçekleştirilen ziyaret sayısı	4	Faaliyet raporu
	DAP BKİ Çalışma Ziyareti	Gerçekleştirilen ziyaret sayısı	1	Faaliyet raporu
İletişim Tanıtım Görünürlük Faaliyetleri	Ajans Tanıtım Faaliyetleri	Katılım sağlanan fuar/şenlik sayısı	2	Faaliyet raporu
		Basımı yapılan kitap/broşür sayısı	1.000	Faaliyet raporu

	Medya Takip Faaliyetleri	Yerel ve ulusal medya abonelikleri sayısı	7	Faaliyet raporu

3.2 Faaliyetler

3.2.1 Araştırma, Analiz ve Programlama

Program Sonrası Değerlendirme Raporları

Ajans 2022 yılına kadar on adet mali destek programının program sonrası değerlendirme raporunu/etki analizi raporunu hazırlamıştır. Bu raporlar Ajans internet sitesinde yayımlanarak kamuoyuna açık hale getirilmiştir. Raporların tamamı Ajans personeli marifetiyle hazırlanmıştır. Sadece, bazı raporların hazırlanmasında gerekli olan anket çalışmaları için kısmi hizmet alımı yoluna gidilmiştir. Söz konusu raporları hazırlamak üzere Ajans bünyesinde faaliyet gösteren bir ekip kurulmuş olup çalışmalarına 2023 yılında da devam edecektir. 2023 yılı içerisinde *2014 yılı Hakkâri'de İnanç Turizmi Altyapısının Güçlendirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı*, *2015 yılı Yatırım ve Turizm Altyapısının Güçlendirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı*, *2015 yılı Rekabetçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı*, *2018 yılı Yatırım ve Turizm Altyapısının Güçlendirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı* ve *2018 yılı Çocuk ve Gençlerin Kalkınmaya Entegrasyonu Mali Destek Programına* ilişkin program sonrası değerlendirme raporları hazırlanacaktır.

3.2.2 Bölgesel Girdi-Çıktı Analizlerinin Hazırlanması ve Basımı

Faaliyet kapsamında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve diğer kalkınma ajanslarıyla eş güdümlü olarak çalışmalar yürütülecek ve Bölgesel Girdi-Çıktı Analiz raporu hazırlanarak basımı gerçekleştirilecektir.

3.2.3 İş Birliği ve Koordinasyon

TRB2 Bölgesi İlçe Ziyaretleri

2023 yılı içerisinde Ajans personelinin sahadaki varlığını ve kurum ve kuruluşlarla iş birliği ve koordinasyonu artırmak amacıyla SEGE sıralamasında ve Ajansa yapılan proje başvuru sayılarında gerilerde olan ilçeler öncelikli olmak üzere tüm Ajans birimlerinden personelin azami katılımıyla ilçelerin önde gelen yetkilileri ile istişarelerin ve saha ziyaretlerinin yapılacağı 12 adet ilçe ziyareti gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

3.2.4 Kapasite Geliştirme

İnsan Kaynaklarına İlişkin Faaliyetler

Eğitimler ve Personel Kapasitesini Artırıcı Faaliyetler

Bu faaliyet kapsamında Ajans personelinden gelen talepler ve Ajansın ve Ajans birimlerinin ihtiyaçları doğrultusunda personelin kişisel ve mesleki gelişimlerini artırmak amacıyla yüz yüze ve çevrim içi eğitimler gerçekleştirilecektir.

2023 yılı için Ajans personelinden toplanan eğitim taleplerinde fizibilite hazırlama, proje döngüsü yönetimi, Prince 2, SPSS, mentörlük ve koçluk, veri analizi ve veri görselleştirme, kurumsal yönetim, iş modeli üretimi, tasarım odaklı düşünme, iş analistliği, kurumsal risk yönetimi, proje risk yönetimi, Phyton, After Effects, zaman yönetimi ile görev verme ve delegasyon gibi konu başlıklarında taleplerde bulunulmuştur. 2023 yılı eğitim faaliyetlerinde bu konular öncelikli olarak değerlendirilecektir.

Bu bağlamda, Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi (CBİKO) tarafından oluşturulan Uzaktan Eğitim Kapısı platformundan ve diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından sağlanan eğitimlerden azami ölçüde faydalanılacaktır.

Bir diğer enstrüman olarak, Ajans tarafından yürütülen Teknik Destek Programı kapsamında desteklenen eğitimler takip edilerek Ajans personeline duyurulacak ve ilgili eğitimlere personelin katılımı sağlanacaktır.

Yine bu faaliyet kapsamında, münferit olarak personelin görevi ve çalıştığı sektörler ile ilgili uzmanlığının artırılmasına katkı sunacak eğitim, kongre, konferans, seminer, toplantı vb. organizasyonlara talep üzerine personelin katılımı sağlanacak; personelin çalışmaları kapsamında ihtiyaç duyacağı süreli ve süresiz yayınlar, yazılı ve görsel materyaller (dergi, kitap, DVD, VCD vb.), yazılımlar vb. Ajans tarafından mal ve hizmet alımı şeklinde temin edilecektir.

Ajans Personeli Performans Ölçme ve Değerlendirme Sistemi

Ajans çalışanlarının performansının artırılması ve belirlenen hedeflere daha kısa vadede ulaşılmasının sağlanması amacıyla çalışmalar yürütülecektir. 2022 yılı itibarıyla yürürlüğe konan Ajans Personellerinin Performans Değerlendirilmesine Dair Temel Esasları kapsamında “Yetkinlik Bazlı Performans Sistemi” ve “Hedef Bazlı Performans Sistemi” hizmet alımları olacaktır. Bu çalışmalar doğrultusunda, 2023 yılı için tüm personellerin dâhil olacağı ortak eğitimlerle ilgili hizmet alımları ve sektör bazlı kurulan birim personellerinin kendi ilgi ve görev alanları ile ilgili ihtiyaç duyduğu eğitimler belirlenerek program kapsamına alınması öngörülmektedir. Kalkınma Ajansları Personelinin Performansının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esasların uygulanabilirliğini sağlamak amacıyla TÜBİTAK SAGE ile web tabanlı Kalkınma Ajansları Personeli Performans Ölçme ve Değerlendirme Sistemi kurulacaktır.

Kalkınma Ajansları Çalışma Ziyaretleri

2019 yılı içerisinde diğer kalkınma ajanslarının çalışmalarını, önemli projelerini ve iyi uygulama örneklerini yerinde görerek bilgi edinmek ve tecrübe paylaşımında bulunmak, diğer ajanslar ile iş birliğini ve koordinasyonu güçlendirmek amacıyla GAP BKİ ile Karacadağ Kalkınma Ajansı Şanlıurfa YDO (Şanlıurfa), Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (Trabzon), Zafer Kalkınma Ajansı (Kütahya) ve Güney Ege Kalkınma Ajansı (Denizli) farklı personel grupları ile ikişer günlük çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmiş ve bu ziyaretlerden fayda sağlanmıştır. Sonraki yıllarda pandemi kısıtlamaları nedeniyle faaliyet tekrarlanamamıştır.

2023 yılında personel gelişimi adına her personelin en az bir ziyarete katılacağı ve edinilen tecrübelerin yaygınlaştırılması adına her Ajans biriminin her ziyarette mevcudiyetinin sağlanacağı şekilde, Ajans personelinin görüşleri doğrultusunda belirlenecek 4 kalkınma ajansına çalışma ziyareti gerçekleştirilmesi ve bu faaliyetin ilerleyen yıllarda da devam ettirilmesi planlanmaktadır.

DAP BKİ Çalışma Ziyareti

Çalışma alanı TRB2 Bölgesi’ni de kapsayan DAP BKİ ile Ajans arasındaki koordinasyonu artırmak amacıyla her yıl bir defaya mahsus olmak üzere 2 günlük çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Ziyaretler Kalkınma Ajansları Çalışma Ziyaretleri faaliyeti ile aynı formatta olup DAP BKİ’nin çalışmalarını, önemli projelerini ve iyi uygulama örneklerini yerinde görerek bilgi edinmek ve

tecrübe paylaşımında bulunmak, Ajansımızın DAP BKİ ile iş birliğini ve koordinasyonu güçlendirmek amacını taşımaktadır.

3.2.5 Tanıtım Faaliyetleri

Ajans, İletişim, Tanıtım ve Görünürlük Faaliyetleri

Ajansın iletişim tanıtım ve görünürlüğüne yönelik faaliyetler bu başlık altında yer almaktadır. Paydaşların bilgilendirilmesi ve projelerin kamuoyuna duyurulması amacıyla Ajans destekleri ve faaliyetlerine ilişkin haberler, Ajans internet sitesi ve sosyal medya hesapları (Instagram, Twitter, Facebook, LinkedIn, YouTube) yoluyla paylaşılacaktır.

Ayrıca projelere ilişkin basın duyuruları hazırlanacak ve e-bülten ile ulusal ve yerel basına bilgi verilecektir.

Bölgenin ve projelerin bilinirliğinin artırılması için ulusal mecrada yer alma potansiyeli olan konular ile ilgili çalışmalar yapılarak yazılı, görsel ve elektronik basın yoluyla özel haber çalışmaları gerçekleştirilecektir. Bu potansiyele sahip haberlerin video içerikler ile desteklenmesi sağlanacaktır.

Ajansın çalışma alanıyla ilgili konular hakkında çıkan haberleri takip etmek amacıyla medya takip hizmeti, dergi ve gazete aboneliklerine devam edilecektir. Ajansımız tarafından Bölgenin tanıtımında ve yıl boyunca yürütülen faaliyet ve etkinliklerde kullanılmak üzere broşür, afiş vb. tanıtım materyallerinin tasarımlarının yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. 2023 yılında bu hususta tasarım ve baskı işleri gerçekleştirilmeye devam edilecektir.

Web Sitelerinin Güncellenmesi

Ajansımız bünyesinde hizmet veren web sitelerinin fonksiyon ve içeriklerinin zenginleştirilmesi, ihtiyaç duyulan yeni web sitelerinin oluşturulması ve yayınlanması, birçok Ajans faaliyeti bakımından önem arz etmektedir. Her yıl olduğu gibi önümüzdeki yıllarda da web sitelerinin iyileştirilmesine ve geliştirilmesine devam edilecektir.

4.YEREL KALKINMA FIRSATLARI (YKF)

4.1 Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İş Birlikleri Faaliyeti Kapsamındaki Çalışmalar

a. Amaç

Bu faaliyet ile TRB2 Bölgesi'nde görev yapan diğer kurum ve kuruluşlarla koordinasyon ve iş birliğini artırıcı çalışma ve faaliyetler geliştirerek kurumlar arası bilgi ve deneyim paylaşımının hızlandırılması amaçlanmaktadır.

b. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

TRB2 Bölgesi kurum ve kuruluşlar arası ortak proje/faaliyet yürütme kültürünün görece zayıf olduğu bir bölgedir. Kamu kurum ve kuruluşlarının kurumsal yapı ve teknik altyapı bakımından geliştirilmesi, Bölgedeki paydaşların daha etkin koordinasyonu ve iş birliğiyle mümkün olacaktır. Bu kapsamda Devlet Denetleme Kurulu'nun, Kalkınma Ajansları Denetim Raporu'nda belirttiği üzere *"Ajansların mali destek sağlama fonksiyonunun yanı sıra kanunda belirtilen diğer fonksiyonlarına yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi (iş birliği, bölgesel plan, program yapma, veri toplama, işleme, araştırma yapma vb.) sağlanmalıdır."* şeklinde belirtilen tespiti gereğince Ajans'ın görev sahasına giren konularda bakanlıklar, bölge kalkınma idareleri, kalkınma ajansları ile bölgedeki valilikler ve üniversiteler başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, ticaret ve sanayi odaları, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin plan-program-proje toplantıları, çalıştay, konferans, sempozyum gibi etkinliklere katılım sağlanacaktır. Ayrıca söz konusu kurum ve kuruluşlarca düzenlenen iş birliği protokolleri çerçevesinde yukarıda belirtilen etkinliklere destek sağlanması planlanmaktadır.

c. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İş Birliği Faaliyetleri Kapsamındaki Çalışmalar	Yapılan Protokol Sayısı	8	Faaliyet Raporu

d. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Kurum kuruluşlarla iş birliği ve koordinasyonun faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla Bölgedeki valilikler, belediyeler, il-ilçe müdürlükleri, üniversiteler gibi paydaşlarla protokoller imzalanarak organizasyonlar yapılacaktır. Organizasyonlarda yer ve teknik altyapı ihtiyaçları ilgili paydaş tarafından sağlanacaktır. Ajans, paydaş kurumlarla yapılacak protokoller çerçevesinde belirlenecek faaliyetlere dair görev ve sorumlulukları yerine getirecektir.

e. İzleme ve Değerlendirme

İzleme ve değerlendirme faaliyetleri Ajans'ın görev alanı içerisinde bulunan illerdeki Ajans personelleri sorumluluğunda gerçekleştirilecektir. Kurumlar arasında imzalanan protokollerde belirtilen faaliyetlerin protokollere uygun olarak gerçekleşip gerçekleşmediği tutanak tutularak Ajans Genel Sekreterliğine sunulacaktır.

4.2. Muş Ovası Tarım Stratejik Eylem Planı

a. Amaç

Bu çalışma ile Muş ilinde tarım sektörünün mevcut durumunun en güncel verilerle ortaya konularak sektörde ekonomik gelirlerin ve verimliliğin artırılması, yaşanan sorunlara çözüm önerisi ve bu kapsamda alt faaliyetlerin belirlenmesi, Muş Ovası'nın büyüklüğü göz önünde bulundurularak uygun üretim öncelikleri konusunda önerilerin yapılması ve tarımsal faaliyetlerdeki yatırımlara yönelik rehber niteliğinde bir kaynak hazırlanması ve tüm bunların uygulanabilir bir eylem planı ile ortaya konulması amaçlanmaktadır.

b. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Muş Ovası yaklaşık 165.000 hektarlık alan ile Türkiye'nin en büyük üçüncü ovasıdır. Muş ili ovalarında genel olarak tahıl ve yem bitkileri ekimi yapılmaktadır. Ayrıca, ova arazilerinin bir kısmı da çayır ve mera vasfındadır. Muş ilinin 344.842 hektar toplam tarım arazisinin 158.215 hektarı (%45,8) sulanabilir yapıdadır. Muş ili hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvan varlığı açısından oldukça yüksek bir potansiyele sahiptir. Türkiye İstatistik Kurumunun canlı hayvan sayısı istatistiklerine göre hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvan varlığı sayısı bakımından Muş ili 15. sıradadır. Muş ilinde 2021 yılında büyükbaş hayvan sayısı 336 bin, küçükbaş hayvan sayısı 1,25 milyon adettir. Faaliyet kapsamında 2021 yılı içerisinde odak grup görüşmeleri ve tüm paydaşların katıldığı bir çalıştay düzenlenmiş, anket formları hazırlanmış, literatür çalışmaları tamamlanmıştır. Ovanın sahip olduğu bu potansiyelin ülke ekonomisine kazandırılması amacıyla “Muş Ovası Tarım Strateji ve Eylem Planı” hazırlanması çalışmalarına 2023 yılında devam edilecektir. Bu çalışma, “Hayvan Yemi Üretim Fabrikası Ön Fizibilite Raporu” isimli çalışmaya katkı sağlayacaktır.

c. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Çalışmanın sonucunda birbirini tamamlayan iki raporun hazırlanması beklenmektedir:

4.2.1. Araştırma Raporu:

- Dünyada ve Ülkemizde tarımsal destekleme politikaları,
- Muş Ovasının tarım sektörünün mevcut durumu,
- Muş Ovasında öne çıkan tarımsal ürünlerin Dünya ve Türkiye ölçeğinde yeri ve önemi,

- Muş Ovası’ndaki tarımsal faaliyetlerdeki potansiyel yatırım alanları (üretim, ticaret, sanayi),
- İlin tarım sektörünün güçlü/zayıf yönleri veya başarı/ başarısızlık nedenleri gibi konularda detaylı bir raporun ortaya çıkması beklenmektedir.
- Rapor sonunda elde edilen veriler ışığında 5 adet tarımda öncelikli alanlarda “Ön Fizibilite Raporları” hazırlanacaktır.

4.2.2. Eylem Planı ve Sonuç Raporu: Ortaya çıkan yatırım fikirlerinin hayata geçirilebilmesi için ilgili kurumlara uygulanabilir, gerçekçi ve somut adımlar içeren ve Muş ilinde tarım sektörünün İl ekonomisine katkısını arttıran faaliyet önerileri ile uygulanabilir bir eylem planı oluşturulacaktır.

d. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Hazırlanacak eylem planına dair öncelikli sorumlu kuruluşlar olan;

-Muş Tarım ve Orman İl Müdürlüğü

-Muş DSİ. 172. Şube Müdürlüğü

-Muş Şeker Fabrikası ve

-Muş TKDK İl Koordinatörlüğü ile raporun hazırlık aşamalarından itibaren, eylem planı tamamlanana kadar sürekli istişare halinde bulunulacaktır. Ayrıca saha çalışmalarının mevcut veriler ile uygunluğu ve çalışmanın akademik düzeyde istenen kalitede olmasını sağlamak adına Muş Alparslan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi ile eşgüdüm halinde çalışmanın tamamlanması için gayret gösterilecektir.

e. İzleme ve Değerlendirme

Yürütülen faaliyetlerin saha ile uyumu ve akademik yönden geçerliliğini kontrol etmek ve tespit edilen stratejileri gözden geçirmek, değerlendirmelerde bulunmak amacıyla Ajansa raporlamak üzere üniversite öğretim üyeleri ve sektörün önde gelen uzmanları arasından bağımsız değerlendirme komisyonu oluşturulmuştur. Bağımsız danışmanlar hazırlanan dokümanları incelemek, değerlendirmek ve raporlamak üzere çalışacaklardır. İzleme ve değerlendirme süresince bağımsız danışmanların giderleri Ajans tarafından karşılanacaktır.

4.3. DAKA Komşu Ülkeler Koordinatörlüğü Faaliyetleri

a. Amaç

Komşu Ülkeler Koordinatörlüğü (KÜK) tarafından komşu ülkeler ile sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

DAKA KÜK bünyesinde yer alan İran Masası çalışmaları kapsamında web güncellemeleri, sektör raporları, turizm el dokümanları gibi tercüme işlemleri için hizmet alımı gerçekleştirilecektir.

Van son yıllarda İran turizminin yanı sıra Iraklı turistlerin de ziyaret noktası olmaya başlamıştır. Ancak Irak'tan gelen turistler az sayıda olup yeni gelmeye başlamışlardır. Iraklı turist sayısının artırılması ve Bölgeyi tanıtmak amacıyla turizm acentelerinin temsilcileri Bölgeye davet edilecek ve özellikle Van ve Hakkâri'deki turizm acenteleri ile tanışmaları ve irtibat kurmaları sağlanacaktır. Bu kapsamda, Irak'tan 10 adet turizm acentesi temsilcisi TRB2 Bölgesi'ne getirilecektir.

b. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Dünyanın ilk 20 ekonomisi arasında bulunan Türkiye ile ilk 30 ekonomisi arasında bulunan İran, bölgenin iki en önemli ekonomisidir. İki ülke, coğrafi olarak Avrupa'nın 1/3'üne, nüfus olarak Avrupa'nın yaklaşık 1/5'ine tekabül etmektedir. Bu iki ülke uzun bir sınırı paylaşmaktadırlar. Ancak gerek dış ticaret rakamları gerekse sosyokültürel ilişkiler oldukça sınırlı kalmaktadır. Öte yandan, TRB2 Bölgesi'nin ekonomik kalkınmasında İran ile ilişkiler oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenlerle başta sınır bölgeleri olmak üzere iki ülkenin ekonomik ve kültürel ilişkilerini, kurumlar arasında birlikte çalışma ve iş birliği kültürünü geliştirmek önem taşımaktadır.

c. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Komşu Ülkeler Masası Tercüme Faaliyetleri	Tercüme faaliyeti sayısı	5	Faaliyet raporu
Iraklı Turizm Acentelerinin Bölgeye Davet Edilmesi	Getirilen acente temsilcisi sayısı	10	Faaliyet raporu

d. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Trakya Kalkınma Ajansının Balkan Masası ve Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansının Kafkas Masası ve Batı Karadeniz Kalkınma Ajansının Karadeniz Ülkeleri Masası ile iletişim ve iş birliği sürdürülecektir.

e. İzleme ve Değerlendirme

Faaliyetler kapsamında faaliyet sorumluları belirlenecektir. Faaliyet sorumluları tarafından faaliyetler takip edilecek ve düzenli olarak Genel Sekreterlik bilgilendirilecektir. 3 aylık dönemler halinde ilerleme raporları hazırlanacaktır.

4.4. Hakkâri'ye Ait Ürünler İçin Coğrafi İşaret Alınması

a. Amaç

Hakkâri iline özgü ürünlerin tescillenmesi ve sonrasında ticarileşmesinin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır. 2022 yılında Yüksekova TSO tarafından Yüksekova Çirek Peyniri'nin coğrafi işareti alınmıştır. Ayrıca 2022 yılında Hakkâri adına Hakkâri kilimi ve Çukurca tahinine yönelik coğrafi işaret başvurusu ve 11 adet yöresel yemeğe yönelik de mahreç başvurusu yapılmıştır. Başvuru ücreti ödenmiştir. 2023 yılında sürecin takibi yapılacak, gerekli evraklar ve tescil işlemleri yapılacaktır.

b. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan Hakkâri ili coğrafi konumu, endemik bitkileri ile kendine has bir ildir. İlin kendine özgü motifleri, yemekleri gelenekleri bulunmaktadır. Uzun dönemde ilin yereline ait ürünlerinin markalaşması, tanınırlığının artırılması ve bu ürünlerden ticari kazanç sağlanması amacıyla ilin coğrafi işaretli ürün sayısının artırılması hedeflenmektedir. Geleneksel ürünler giderek kaybolmakta ve unutulmaktadır. Bu nedenle, söz konusu ürünler tescillenerek korunacak, gelecek kuşaklara aktarılması sağlanacak ve ürünlere pazarlama gücü sağlanmış olacaktır.

c. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Hakkâri'ye Ait Ürünler İçin Coğrafi İşaret Alınması	Tescili alınan coğrafi işaretli ürün sayısı	2	Faaliyet raporu

d. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Hakkâri'ye ait ürünler için coğrafi işaret alınması faaliyeti kapsamında Ajans koordinasyonunda coğrafi işaret başvurularının süreci takip edilecek ve Çukurca tahininin Çukurca Kaymakamlığı, Hakkâri kiliminin ise Hakkâri TSO tarafından alınması sağlanacaktır.

e. İzleme ve Değerlendirme

Faaliyetler kapsamında faaliyet sorumluları belirlenecektir. Faaliyet sorumluları tarafından faaliyetler takip edilecek ve düzenli olarak Genel Sekreterlik bilgilendirilecektir. 3 aylık dönemler halinde ilerleme raporları hazırlanacaktır.

4.5 GÜDÜMLÜ PROJELER

2023 yılı içerisinde Bölge ihtiyaçları göz önünde bulundurularak güdümlü projeler tasarlanacaktır.

4.6 Bitlis Bal Üreticilerinin Ulusal ve Uluslararası Yarışmalara Katılımlarının Desteklenmesi

a. Amaç

Bal üreticilerinin ulusal ve uluslararası yarışmalara katılımları teşvik edilerek Bitlis balının kalitesinin tescillenmesi ve tanıtımına katkı sağlanması hedeflenmektedir. Yarışmalardan elde edilen başarıların Bitlis arıcılığını olumlu yönde etkilemesi ve ildeki arıcılık faaliyetlerinin gelişimine katkı sağlaması beklenmektedir. Maliyetlerinin yüksek olması üreticilerin bu yarışmalara katılımını sınırlandırmıştır. Ancak yarışmalar sonucunda elde edilen başarıların ulusal ve yerel basında yer alması Bitlis balının tanıtımına önemli katkı sağladığı görülmüştür. Yarışmalara hazırlık kapsamında Ajans ve Bitlis Arı Yetiştiriciler Birliği tarafından kaliteli olduğu değerlendirilen ürünler arasından numuneler seçilecektir. Bu numuneler temel analizlerin yapılması için akredite laboratuvarlara gönderilecek olup çıkan sonuçlara göre yarışmalara katılmak üzere 3 adet bal tespit edilecektir. Ajans ve Arıcılar Birliği koordinasyonunda yürütülecek bu süreçte gerçekleşecek analiz maliyetleri Birlik tarafından karşılanacak olup Ajans, analizler sonucunda yarışmalara katılacak üreticilerin yarışmaya katılım maliyetlerini destekleyecektir.

b. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Bitlis geçmişten bugüne bal üretimi için önemli bir merkez olmuştur. Nasr-ı Hüsrev'in 1045-1052 yıllarında kaleme aldığı Sefername adlı eserinde Bitlis şöyle anlatılmaktadır: *"Bu şehirde adam vardır ki dediler, bir yılda üç yüz, dört yüz tulum balı olur."* Bitlis için arı yetiştiriciliğinin geçmişten bugüne önemli olmasında doğal etmenler büyük rol oynamaktadır. Bitlis yüz ölçümünün yaklaşık %84'ünün çayır-mera, orman-fundalık ve tarım dışı arazilerden oluşması, meyvecilik dışında bu alanlarda sadece arıcılık ve küçükbaz hayvancılık faaliyetlerine imkân vermiştir. Dolayısıyla, Bitlis'te kırsal alanda yaşayan aileler için arıcılık önemli bir ekonomik faaliyet durumundadır. Arıcılığa uygun iklimi, topoğrafyası ve kimyasallardan uzak doğal ortamı

sayesinde Bitlis balı çeşitli yarışmalarda ödüllere de layık görülmüştür. Yarışmalardan elde edilen bu başarılar basında önemli yer tutmuş ve Bitlis balının tanıtımına büyük katkılar sağlamıştır. 2021 TÜİK verilerine göre Bitlis ili ülkemizde eski tip geleneksel kovan sayısında 90.499 adet ile 1., yeni tip kovan sayısında 163.126 adet ile 10., bal üretiminde 2.057,765 ton ile 13., balmumu üretiminde 154,116 ton ile 6. ve arıcılık faaliyeti yapan işletme sayısı bakımından 961 işletme ile 38. sırada yer almaktadır.

c. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Bitlis Bal Üreticilerinin Ulusal ve Uluslararası Yarışmalara Katılımlarının Desteklenmesi	Yarışmaya katılan üretici sayısı	3	Başvuru belgesi

d. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Yarışmaya katılacak balların seçimi ve başvurular için gerekli süreç DAKA ve Bitlis Arı Yetiştiriciler Birliği koordinasyonunda yürütülecektir.

e. İzleme ve Değerlendirme

Yarışmaya gönderilecek ballar yarışma kriterlerini en iyi karşılayacak olan ballar arasından seçilerek başvuru sürecinin sorunsuz tamamlanması için DAKA ve Bitlis Arı Yetiştiriciler Birliği bal üreticilerine gerekli desteği sağlayacaktır.

4.7.TRB2 Bölgesi Yatırım ve Turizm Potansiyelinin Ulusal Platformlarda Tanıtılması

a. Amaç

Bölgenin yatırım ve turizm alanındaki potansiyelinin tüm öğeleriyle birlikte ulusal platformlarda tanıtılması amacıyla ulusal düzeyde tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

b. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

2022 yılı ve önceki yıllarda düzenlenen “Ahlat Avrasya Kültür Buluşması” ile “1071 Malazgirt Zaferi Kutlamalarına Ahlat’tan Başlanması” programları kapsamında Ajans ile Bitlis ve Muş Valilikleri arasında protokoller imzalanmış, şenlik ve etkinliklerin ulusal platformlarda tanıtımı sağlanmıştır. Ayrıca, özellikle pandemiden önce 21 Mart tarihini içeren hafta ile devamındaki haftayı içeren dönemlerde Van Shopping Fest (Alışveriş Festivali) etkinliklerine Ajans destek sağlamıştır. Bu etkinlikler Bölgede yer alan illere yerli ya da yabancı çok fazla sayıda turistin gelmesine yol açmıştır. Bu etkinliklerin turizmin canlanmasının yanı sıra TRB2 Bölgesi’nin tanıtımında öne çıkan etkinlikler olduğu görülmüştür. Bu faaliyetler yazılı, görsel ya da dijital

medya platformlarında yer alarak TRB2 Bölgesi'nin bilinirliğini ve ayrıca Ajansın görünürlüğünü artırmıştır.

c. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
TRB2 Bölgesi Yatırım ve Turizm Potansiyelinin Ulusal Platformlarda Tanıtılması	Katılım sağlanan etkinlik, fuar Sayısı	3	Faaliyet raporu

d. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Ahlat ve Malazgirt etkinlikleri kapsamında Bitlis ve Muş Valilikleri ile protokoller imzalanacaktır. Bu illerin Kültür ve Turizm Müdürlükleri ile iş birliği içerisinde hareket edilecektir. Van Shopping Fest etkinliği için Van Valiliği ve TSO ile koordinasyon içerisinde hareket edilecektir.

e. İzleme ve Değerlendirme

Bu faaliyetlere ilgili politika birimleri aracılığıyla katılım sağlanmaktadır. Birimler faaliyetlerin gerçekleşmesini yerinde görerek gerekli raporlamaları yapmaktadır.

4.8. Kırsal Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar Çalıştayı

a. Amaç

Kamu kurum ve kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının kalkınmada yeni yaklaşımlar konusunda farkındalık sahibi olmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.

b. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Günümüzde sosyal, ekonomik, kültürel ve mekânsal yapılanma sürecinde yaşanan hızlı değişimler farklı alanlarda olduğu gibi kırsal alanlarda da değişime neden olmaktadır. Bu değişim ve dönüşümler kırsal kalkınma politikaları ve modellerinde yeni bir yapılanma sürecini gerektirmektedir. Muş nüfusunun büyük çoğunluğu kırsal kesimde yaşamakta olup yeni yapılanma sürecinde değişime ayak uyduramaması, özellikle gençlerin göç etmelerine neden olmaktadır. Kırsal alanların multidisipliner bir bakış açısıyla ele alınarak sosyal, ekonomik ve mekânsal gelişimi ve sürdürülebilirliği hedefleyen politikalar ve stratejilerin uygulanması kırsal kalkınma açısından çok önemlidir. Muş'un sosyoekonomik yönden kalkınması ve gelişmesine katkı sağlayan kurum, kuruluş ve STK'ların kırsal kalkınmaya yönelik dünya genelindeki politikaların nasıl değiştiği, Türkiye ve dünyada kırsal kalkınma modelleri ve yaklaşımları konusundaki farkındalıkları yeterli düzeyde değildir. Bu nedenle, Muş'ta sosyoekonomik gelişmeyle ilgili çalışma yapan kişi ve kurumlara yönelik geniş katılımlı bir çalıştay yapılması planlanmaktadır.

c. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Faaliyet	Çıktı Göstergesi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Kırsal Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar Çalıştayı	Gerçekleştirilen çalıştay sayısı	1	Faaliyet raporu

d. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Program uygulama aşamasında programın amacına ulaşmasını ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla DAP BKİ, Muş Tarım ve Orman İl Müdürlüğü ve Muş Alparslan Üniversitesiyle iş birliği içerisinde hareket edilecektir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğünün çalıştayın etkin bir şekilde gerçekleşmesi için görüş ve önerileri alınacak, ayrıca çalıştaya alanında uzman personellerin katılımı sağlanacaktır. Çalıştay mahiyeti itibariyle farklı sektörleri ilgilendirdiği için diğer kalkınma ajansları, üniversiteler ve özel sektörden alanında uzman kişilerin katılımı ve bilgi tecrübe paylaşımında bulunması sağlanacaktır.

e. İzleme ve Değerlendirme

Yerel Kalkınma Fırsatları kapsamında yapılacak olan bu faaliyetle ilgili çalıştay sonuç raporu hazırlanacaktır. Çalıştay sonuç raporu fon desteği ve kurum ve kuruluşlar için bir rehber niteliği taşıyacaktır. Bu faaliyetin izleme ve değerlendirmesi Muş YDO uzmanlarınca yapılacaktır.

4.9 Ajans Tarafından Koordinasyonu Sağlanan Bakanlık Destekleri

Ajans tarafından koordinasyonu sağlanan Bakanlık destekleri, Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı (CMDP), Çalışan ve Üreten Gençler Programı (CUGEP) ile Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programından (SOGEP) oluşmaktadır. Devam eden CMDP proje sayısı 6, CUGEP proje sayısı 13, SOGEP proje sayısı ise 15 adettir.

4.9.1. Önceki Yıllardan Devam Eden Cazibe Merkezlerini Destek Programı Ödemeleri

2022 yılında 2020 yılı CMDP projelerinden devam eden 3 adet projenin izleme değerlendirme işlemleri yapılacak olup proje ilerleme ve değerlendirme raporlarının hazırlanması sağlanacaktır. 2020 yılı projelerinin tamamlanması ile proje kapanış raporları hazırlanacaktır.

4.9.2 Önceki Yıllardan Devam Eden Çalışan ve Üreten Gençler Programı Ödemeleri

2021 yılında uygulanmaya başlanan CUGEP kapsamında desteklenen toplam 13 proje mevcut olup 4 projenin fiziki gerçekleşmesi tamamlanmış, geçici kabulleri yapılmış, nihai ödeme sürecine gelinmiştir. Fiziki olarak tamamlanmış olan projelerde yatırımcılara tahsis işlemleri, diğer 9 projede ise ihale/inşaat yapım süreçleri devam etmektedir. 2022 yılı sonuna kadar tüm projelerin fiziki gerçekleştirmelerinin tamamlanarak yatırımcılara tahsis işlemlerinin yapılması ve

projelerin kapanış raporları ile sonlandırılması planlanmaktadır. 2023 yılında ise bazı projelerin nihai ödemeleri gerçekleştirilecektir.

4.9.3 Önceki Yıllardan Devam Eden Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı Ödemeleri

2022 yılında 2019-2020-2021 yıllarından devam eden projelerin izleme değerlendirme faaliyetleri ile kapanması beklenen 6 adet projenin nihai kapanış raporları ve proje kapanış raporları hazırlanacaktır. Devam eden projelerin gerçekleşme durumuna göre ödemeleri gerçekleştirilecektir.

4.10 Önceki Yıllardan Devam Eden Ajans Destekleri

2022 yılı öncesinde başlamış olan teknik destek, fizibilite desteği, mali destek programı, güdümlü proje desteği ve finansman desteği kapsamında destek alan projelere yönelik izleme faaliyetleri ve ödeme işlemleri gerçekleştirilecektir.

4.11 Bölgesel Kalkınma Odaklı Toparlanma Acil Eylem Programı

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerden etkilenen bölgelerdeki altyapının ve yaşam kalitesinin hızla iyileştirilmesi, ekonomik toparlanma ve büyümeye yönelik tedbirlerin alınması, sosyal ve kültürel canlanmanın sağlanması ve bölgenin afetlere dayanıklılığının artırılması amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından Bölgesel Kalkınma Odaklı Toparlanma Acil Eylem Programı (BOTAP) ilan edilmiştir. Program kapsamında deprem bölgesi Kalkınma Ajansları ile eş güdüm içerisinde proje ve faaliyetler planlanacak ve bu Ajanslara kaynak aktarımı gerçekleştirilecektir.

Tablo 14: YKF Faaliyet Tablosu

Faaliyet Adı	Sorumlu Birim	Tahmini Maliyet (TL)
Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İş Birliği Faaliyetleri Kapsamındaki Çalışmalar	Tüm Birimler	1.000.000,00
Muş Ovası Tarım Stratejik ve Eylem Planı	Muş YDO	500.000,00
DAKA Komşu Ülkeler Koordinatörlüğü Faaliyetleri	Hakkâri YDO	150.000,00
Hakkâri'ye Ait Ürünler İçin Coğrafi İşaret Alınması	Hakkâri YDO	20.000,00
Kırsal Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar Çalıştayı	Muş YDO	120.000,00

Bitlis Bal Üreticilerinin Ulusal ve Uluslararası Yarışmalara Katılımlarının Desteklenmesi	Bitlis YDO	100.000,00
TRB2 Bölgesi Yatırım ve Turizm Potansiyelinin Ulusal Platformlarda Tanıtılması	Tüm Birimler	3.500.000,00
2023 Yılı GÜDÜMLÜ Proje Desteği	Hakkâri YDO	11.225.000,00
Bölgesel Kalkınma Odaklı Toparlanma Acil Eylem Programı (BOTAP)	Tüm Birimler	4.000.000,00
Toplam		20.615.000,00

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

DAKA 2023 yılı Çalışma Programı, 3 adet Sonuç Odaklı Program (*Beşerî Sermayenin Geliştirilmesi, Emek Yoğun Sektörlerin Geliştirilmesi, Van Gölü Havzası*) ile Kurumsal Gelişim ve Yerel Kalkınma Fırsatları bölümlerinde tanımlanan faaliyetlerden oluşmaktadır.

Uygulama döneminde planlanan her bir faaliyetin hayata geçirilmesi için birimler arasında iş birliği yapılacaktır. Ayrıca hazırlanmış olan SOP Yönetim Planı çerçevesinde program bazlı faaliyet takibi yapılacaktır. Planlanan faaliyetlerin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için Ajansın mevcut beşerî, teknik ve finansal kapasitesinin yeterli olduğu değerlendirilmektedir. Bu potansiyelin bölgesel kalkınmaya entegrasyonunu sağlamak, bölgesel ve ulusal kalkınma politikaları açısından önemlidir.

Söz konusu politikalara katkı sağlamak üzere 2023 yılı Çalışma Programı BSG-SOP kapsamında planlanan faaliyetlerin hayata geçirilmesiyle TRB2 Bölgesi genç nüfusunun girişimcilik kapasitelerinin artırılması ve istihdama dâhil edilmesi, Bölgede nitelikli iş gücü altyapısının geliştirilmesi, kurum ve kuruluşların beşerî sermayesinin niteliğinin artırılması ve gençlerin bilişim alanında niteliklerinin artırılması hedeflenmektedir.

VAHA-SOP özellikle Van ve Bitlis illerine yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Türkiye'nin en önemli su kaynaklarından birini barındıran Van Gölü ve yakın lokasyonlarda yer alan göllerin hem korunması hem de katma değeri yüksek turizm faaliyetlerine ev sahipliği yapması için faaliyetler tasarlanmıştır. Göl turizmine yönelik faaliyetlerin yanı sıra Bölgenin kadim medeniyetlere ev sahipliği yaptığı gerçeğinden yola çıkarak tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Bölgede henüz yaygınlaşmamış ekoturizm alanları araştırılarak çıkan rapora göre yeni faaliyetler tasarlanacaktır.

EYSG-SOP kapsamında yüksek genç nüfus ve yüksek işsizlik oranının etkilerinin asgari düzeye indirilmesine yönelik faaliyetler hayata geçirilecektir. Uygulaması devam eden CUGEP, SOGEP ve CMDP projeleri kapsamında Bölgenin sanayi altyapısında ciddi iyileşme sağlanmıştır. Özellikle tekstil/hazır giyim imalatı için planlı sanayi bölgelerinde altyapı eksiklikleri önemli ölçüde giderilmiş ve yatırımcılara tahsis edilmek üzere fabrika binaları kurulmaya başlanmıştır. TRB2 Bölgesi'nde ilk defa uygulanacak olan Finansman Desteği Programı ile istihdama en fazla katkıyı sağlayan tekstil/hazır giyim imalatı ile ayakkabı imalatı desteklenmeye devam edecektir. Bu destekler neticesinde genç işsizliğini azaltarak ve hanelerin gelirini artırarak bölge ekonomisine katkı sağlanacaktır. Bölgede sanayi yatırımları açısından

görece daha dezavantajlı bir noktada bulunan Hakkâri ili için tüm imalat sanayi sektörleri programa uygun başvuru sahibi olarak dikkate alınacaktır. Firmaların kurumsal kapasitelerini artırmak için yönetim danışmanlığı faaliyetlerine devam edilecektir.

6. EKLER

EK-A Güdümlü Proje Bilgi Formu

EK-B Ön Fizibilite Konusu Proje Önerileri Listesi

Sıra No.	Ajans Adı	Proje Konusu	Sektörü	Uygulama Yeri (İl-İlçe)	Yatırım Büyüklüğü (milyon USD)	Açıklama
1	DAKA	Van Gölü Suyu Burun Spreyi Üretim Tesisi	Eczacılık ürünleri imalatı	Van-Tuşba ya da Bitlis-Tatvan		Van Gölü suyunun sağlık sektöründe kullanılmasına yönelik şişelenebilmesi için Van veya Bitlis ilinde kurulması gereken tesise ait kapsamlı bir fizibilite hazırlanacaktır.
2	DAKA	Van Gölü Sahilindeki Arıtma Tesislerinin Verimli Çalıştırılabilmesi İçin Gerekli Yatırımlara İlişkin Fizibilite ve Ön Fizibilite Raporlarının Hazırlanması	Çevre (atık su tesisleri, kanalizasyon) ve yenilenebilir enerji	Van ve Bitlis illerinde Van Gölü'ne kıyısı olan ilçeler (İpekyolu, Edremit, Gevaş, Tuşba, Muradiye, Erciş, Ahlat Adilcevaz, Tatvan)		Van Gölü'nün korunması, sürdürülebilir kullanımının sağlanması ve gelecek nesillere daha temiz bir Göl bırakılması amacıyla Göle kıyısı olan kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde ön fizibilite raporları hazırlanacaktır. Bu fizibiliteler kapsamında atık su arıtma tesislerinin maksimum verimlilikle çalıştırılabilmesi için güneş enerjisi santrali kurulumu, çamur kurutma üniteleri ve biyogaz ünitelerinin hayata geçirilmesi gibi yatırımlar ele alınacaktır.
3	DAKA	Van İli Yün İşleme Tesisi Fizibilite Raporu	Tekstil	Van/Gülpınar/Başkale		Faaliyet kapsamında, yün işleme tesisi konusunda detaylı ve kapsamlı bir fizibilite raporu hazırlanarak, ilgili rapor kamu kurum ve kuruluşlar ile potansiyel yatırımcıların hizmetine sunulacaktır.
4	DAKA	Van Güneş Enerjisi Endüstri Bölgesi Fizibilite Raporu	Yenilenebilir Enerji	Van/Tuşba/Edremit/Gevaş		Mevcut GES potansiyelinin ekonomik faydaya dönüştürülmesi amacıyla Ajansımız tarafından 2015 yılında Van Güneş Enerjisi İhtisas Endüstri Bölgesi Fizibilite Raporu hazırlanmıştır. Fizibilite raporu ile Van ili Edremit ilçesinde güneş enerjisi yatırımlarına tahsis edilmek üzere toplam alanı yaklaşık 35.000 dekar alan, %90'ı mera vasfında alternatif maliyeti düşük olan arazi

Sıra No.	Ajans Adı	Proje Konusu	Sektörü	Uygulama Yeri (İl-İlçe)	Yatırım Büyüklüğü (milyon USD)	Açıklama
						varlığı belirlenmiştir. Ancak 2015 yılından günümüze GES yatırım maliyetlerinin ve teknolojisinin, yasal mevzuatların değişmiş olması ve belirlenen arazilerde yeni yatırımların yapılmış olması sebebiyle yeni bir fizibilite raporunun hazırlanması gerekmektedir. Fizibilitenin tamamlanması ile Van Valiliği tarafından ilgili alanın güneş enerjisi endüstri bölgesi ilan edilmesi için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımıza başvuruda bulunulması planlanmıştır

*Yatırımlarda Devlet Destekleri Hakkında Kararın (bu kararın da değiştirilebileceği göz önünde bulundurularak) kapsamına girecek yatırımları ifade etmektedir.

EK-C Yurt Dışı Fuarlar ve Çalışma Ziyaretleri Tablosu

Hedef Ülke	Ziyaret Amacı	Ziyaretin İlişkili Olduğu SOP	Beklenen Fayda	Kurulması Planlanan İş Birlikleri	Ajans Katılımcı Sayısı	Ziyarete Bölgeden Katılan Firma/Kurum/Kuruluş/Kişi Sayısı	Ajans Bütçesinden Katlanılacak Maliyet
Ziyaret edilecek ülke Proje Teknik Destek ihalesini kazanan yüklenici firma ile birlikte kesinleştirilecektir ancak bir AB üyesi ülke olma zorunluluğu bulunmaktadır.	IPA II Rekabetçilik ve Yenilik Operasyonel Programı kapsamında desteklenen ve DAKA'nın nihai faydalanıcısı olduğu TRB2 Bölgesi'nde Ortak Kullanım Atölyelerinin Kurulması ve yürütülmesi.	EYSG-SOP	TRB2 Bölgesi'nde metal, ahşap ve otomotiv sektörlerinde faaliyet gösteren firma temsilcilerinin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi.	Ziyaret edilecek ülke netleştikten sonra belirlenecektir.	1 - 2	Ajanstan 1 veya 2 kişi katılacak olup diğer katılımcılar TSO, ESOB, KSS, OSB ve atölye sahiplerinden oluşacaktır. Teknik şartnameye göre katılım sayısının en az 15 olması gerekmektedir.	-

Ek-D Düzenlenecek Etkinlikler Tablosu

Gerçekleştirilecek Etkinlik	İlişkili SOP	Etkinliğin Amacı	Beklenen Fayda ve Çıktılar	Detaylı Etkinlik Bütçesi (KDV Dahil)	Etkinliğin Gerçekleştirileceği İl	İş Birliği Yapılacak Kurumlar ve Yüklendiği Maliyetler	Etkinlikten Sorumlu Ajans Çalışma Birimi	Etkinlik Takvimi
Ulusal ve Uluslararası Fon ve Destekler Seminerleri	BSG	Kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, üniversiteler, yerel yönetimler ve ilgili diğer kurum ve kişilerin devlet destekleri, ulusal ve uluslararası fon kaynakları ve teklif çağrılarında konularında bilgilendirme lerin gerçekleştiril mesi yoluyla Bölgede yatırımların artmasına, Bölgeye fon çekilmesine ve kurum ve kişilerin proje	Biri çevrim içi ve diğeri de çevrim dışı olmak üzere 2 adet seminer düzenlenecektir . Fon sağlayıcı kurumlarca 10 adet sunum yapılması ve asgari 150 katılımcıya ulaşılması hedeflenmekte dir. Projesi olan ama kaynak bulmada sorun yaşayan kurum ve kişilerin alternatif kaynak yaratabilmeleri ne katkı sağlanacaktır.	30.000,00 TL İkram, ulaşım ve diğer giderler	Van	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı	Van YDO	Haziran-Aralık

Gerçekleştirilecek Etkinlik	İlişkili SOP	Etkinliğin Amacı	Beklenen Fayda ve Çıktılar	Detaylı Etkinlik Bütçesi (KDV Dahil)	Etkinliğin Gerçekleştirileceği İl	İş Birliği Yapılacak Kurumlar ve Yüklendiği Maliyetler	Etkinlikten Sorumlu Ajans Çalışma Birimi	Etkinlik Takvimi
		yazma kapasitelerini n geliştirilmesi ne katkıda bulunmak. Seminerler, söz konusu destekleri sağlayan ve programları yürüten ilgili kurumların temsilcilerini n katılımları ile çevrim içi ve yüz yüze olacak şekilde gerçekleştiril ecektir.						
TEKNOFEST 2023 Fuarı Hazırlık Çalışmaları	BSG	TEKNOFEST 2023 etkinliğine Bölgemizden yüksek düzeyde katılım sağlamak amacıyla Ajansımızın öncülüğünde üniversiteler ve liselerde	Bölgede TEKNOFEST' e hazırlanan nitelikli proje sayısında artış sağlanması, Bölgeden dereceye giren proje sayısında artışın sağlanması	300.000,00	Bitlis, Hakkâri, Muş, Van	İl milli eğitim müdürlükleri, üniversiteler, BİLSEM'ler	BSGPB	Şubat-Eylül

Gerçekleştirilecek Etkinlik	İlişkili SOP	Etkinliğin Amacı	Beklenen Fayda ve Çıktılar	Detaylı Etkinlik Bütçesi (KDV Dahil)	Etkinliğin Gerçekleştirileceği İl	İş Birliği Yapılacak Kurumlar ve Yüklendiği Maliyetler	Etkinlikten Sorumlu Ajans Çalışma Birimi	Etkinlik Takvimi
		proje hazırlayan ekiplere yönelik danışmanlık sağlanacaktır.						
Gençler İçin İlham Veren Konferanslar	BSG	TRB2 Bölgesi'ndeki gençlerin vizyonuna katkı sağlamak amacıyla ülkemizin önde gelen akademisyen, girişimci, yazılımcı, sanatçı, yazar gibi şahsiyetlerin katılım sağladıkları konferans söyleşi ve imza günü gibi etkinlikler düzenlenecek tir.	Gençlerin kariyer ve iş hayatı planlamasına katkı sağlanması	250.000,00	Bitlis, Hakkâri, Muş, Van	TRB2 Bölgesi'ndeki üniversiteler, yerel yönetimler, il milli eğitim müdürlükleri, gençlik ve spor il müdürlükleri, il kültür ve turizm müdürlükleri	BSGPB	Ocak-Aralık
TRB2 Bölgesi Kariyer Günleri Etkinlikleri	BSG	Bölgedeki gençlerin	Gençlerin kariyer	60.000,00	Bitlis, Hakkâri, Muş, Van	TRB2 Bölgesi illerindeki	BSGPB	Ocak-Aralık

Gerçekleştirilecek Etkinlik	İlişkili SOP	Etkinliğin Amacı	Beklenen Fayda ve Çıktılar	Detaylı Etkinlik Bütçesi (KDV Dahil)	Etkinliğin Gerçekleştirileceği İl	İş Birliği Yapılacak Kurumlar ve Yüklendiği Maliyetler	Etkinlikten Sorumlu Ajans Çalışma Birimi	Etkinlik Takvimi
		kariyer planlaması ve iş hayatına katkı sağlanacaktır.	planlamasına katkı sağlanması			üniversiteler, il milli eğitim, İŞKUR müdürlükleri ile ticaret ve sanayi odaları		
Van Gölü Dalış Turizminin Geliştirilmesi Amaçlı Haritalandırma Faaliyetleri ve Tanıtıma Yönelik Çalışmalar	VAHA	Van Gölü'ndeki mikrobiyalitlerin ve dalış turizminin ulusal ve uluslararası platformlarda etkili bir şekilde tanıtılarak tur programlarına dâhil edilmesi ve Van Gölü havzasında alternatif turizm çeşitlerine bir yenisinin eklenmesi	Dalış turizmi kapsamında Van Gölü Destinasyonuna gelen ziyaretçi sayısında artış sağlanması	250.000,00	Van, Bitlis	Van ve Bitlis'teki il kültür ve turizm müdürlükleri, ticaret ve sanayi odaları, otel işletmecileri	TKKPB	Ocak-Aralık
Van Gölü'nün Temizlenmesine Yönelik Farkındalık Faaliyetleri	VAHA-SOP	Bölgenin en önemli unsuru olan Van Gölünün gelecek	Van Gölünün koruma kullanma dengesi gözetilerek	30.000	Van, Bitlis	Sivil toplum kuruluşları, Van Gölü Aktivistleri, Van YYÜ, Van	Turizm ve Kırsal Kalkınma Politikaları Birimi	Mayıs Ekim

Gerçekleştirilecek Etkinlik	İlişkili SOP	Etkinliğin Amacı	Beklenen Fayda ve Çıktılar	Detaylı Etkinlik Bütçesi (KDV Dahil)	Etkinliğin Gerçekleştirileceği İl	İş Birliği Yapılacak Kurumlar ve Yüklendiği Maliyetler	Etkinlikten Sorumlu Ajans Çalışma Birimi	Etkinlik Takvimi
		nesillere aktarılması, amacıyla temizliği hakkında farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.	gelecek nesillere aktarılması, turizm gelirlerinin artırılması, bölgenin tanıtılması ve bölge halkında çevre duyarlılığının oluşturulması			Gölüne sınırı olan belediyeler		
Van Tekstil ve Hazır Giyim Zirvesi	EYSG	Tekstil ve hazır giyim sektörünün dünyada, Türkiye’de ve Van ilindeki mevcut durumu, güncel sorunları ve sektörün trendleri ele alınacaktır.	Van ilindeki tekstil sektörünün sorunları ele alınması ve sektörün kalıcı hale gelmesi için iş birliği yapılması	50.000	Van	Van Valiliği, Van Büyükşehir Belediyesi, Van Ticaret ve Sanayi Odası	SPB	Ocak-Haziran
TRB2 Bölgesi Yatırım ve Turizm Potansiyelinin Ulusal Platformlarda Tanıtılması	YKF	Bölgenin yatırım ve turizm alanındaki potansiyelini	3 etkinliğe katılım sağlanması, TRB2 Bölgesi ve Ajansa	3.500.000	Bitlis, Muş, Van	Bitlis Valiliği, Muş Valiliği, Van Valiliği, illerin il kültür ve turizm	TKKPB, YDO’lar	Şubat-Aralık

Gerçekleştirilecek Etkinlik	İlişkili SOP	Etkinliğin Amacı	Beklenen Fayda ve Çıktılar	Detaylı Etkinlik Bütçesi (KDV Dahil)	Etkinliğin Gerçekleştirileceği İl	İş Birliği Yapılacak Kurumlar ve Yüklendiği Maliyetler	Etkinlikten Sorumlu Ajans Çalışma Birimi	Etkinlik Takvimi
		n tüm öğeleriyle birlikte ulusal platformlarda tanıtılması amacıyla ulusal düzeyde tanıtım faaliyetleri gerçekleştiril ecektir.	yönelik medyada haber ve paylaşımların yapılması			müdürlükleri, ticaret ve sanayi odaları		
Kırsal Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar Çalıştayı	YKF	Kamu kurum ve kuruluşlarının ve STK'ların kalkınmada yeni yaklaşımlar konusunda farkındalık sahibi olmalarını sağlamak	Kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, özel sektör ve üniversiteler arasında ağ oluşturup bu ağı iş birliğine dönüştürmek, Üretim odaklı kooperatiflerin kurulması, Kamu-özel sektör-STK iş birliği	80.000	Muş	Muş Alparslan Üniversitesi (Çalıştay salonu tahsis)	Muş YDO	Mart-Mayıs

EK-E Yapılacak Araştırmalar, Analizler, Stratejiler ve Raporlar Tablosu

Yapılacak Araştırma/Analiz/Strateji/Raporlar	Amaç	Hazırlanış Şekli	Hizmet Alımı Gerekçesi ve Kapsamı
Bölgesel Girdi-Çıktı Analiz Raporu	Bölgedeki kurum kuruluş ve sektörlerle sağlanan destek ve teşviklerin daha etkin ve çarpan etkisi yüksek alanlara yapılmasını sağlamak.	Parçacıl hizmet alımı.	Anketler, odak görüşmeler ve saha çalışması için kısmi hizmet alımı yapılacaktır.
TRB2 Bölgesi Yeni Nesil Girişimcilik Potansiyeli Raporu	TRB2 Bölgesi'nde yeni nesil girişimcilik potansiyelinin araştırılması ve buna yönelik politika ve eylem planlarını içeren bir rapor hazırlanacaktır.	Parçacıl hizmet alımı	Anketler, odak görüşmeler ve saha çalışması için kısmi hizmet alımı yapılacaktır.
TRB2 Bölgesi'nde Kadın İstihdamının Artırılması Araştırması	TRB2 Bölgesi'nde kadın işgücü oranlarının düşük olmasının nedenlerinin araştırılması ve artırmaya yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi.	Parçacıl hizmet alımı	Anketler, odak görüşmeler ve saha çalışması için kısmi hizmet alımı yapılacaktır.
Metal Sektörü Değer Zinciri Çalışması	Başta KSS ve OSB'lerde olmak üzere Van'da metal sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin rekabet güçlerinin artırılabilmesi için öncelikle yaratmış	Parçacıl hizmet alımı	Saha araştırmasının bir kısmı hizmet alımı yoluyla gerçekleştirilecektir.

Yapılacak Araştırma/Analiz/Strateji/Raporlar	Amaç	Hazırlanış Şekli	Hizmet Alımı Gerekçesi ve Kapsamı
	oldukları değerin artırılması gerekmektedir. Bu nedenle, metal sektöründe bulunan işletmelerin yaratmakta oldukları değerin nasıl artırılabilceğı, bunun gerçekleşebilmesi için göz önünde bulundurulması gereken faktörlerin neler olduğu, yaratılan değerdeki artışın asgari maliyetle nasıl sağlanabileceğı gibi hususlar ile ilgili, iyi uygulama örnekleri de dikkate alınarak, araştırma ve analiz yapılacaktır.		
Van OSB Mevcut Durum ve İhtiyaç Analizi Raporu	Van OSB'nin, gelişmiş OSB'lere kıyasla, çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamada birçok altyapı ve üstyapı eksikliği bulunmaktadır. Yapılacak bu faaliyetle Van OSB'nin mevcut durumu ortaya çıkarılacak olup Bölgede cazibe merkezi olabilecek ve örnek teşkil edebilecek bir sanayi alanına kavuşturulması için yıllara sâri stratejik faaliyet ve eylem planını içeren	Parçacıl hizmet alımı	Saha araştırmasının bir kısmı hizmet alımı yoluyla gerçekleştirilecektir.

Yapılacak Araştırma/Analiz/Strateji/Raporlar	Amaç	Hazırlanış Şekli	Hizmet Alımı Gerekçesi ve Kapsamı
	kapsamlı bir rapor oluşturulacaktır.		
Muş Ovası Tarım Stratejik Eylem Planı	Muş ilinde tarım sektörünün mevcut durumunun en güncel verilerle ortaya konularak sektörde ekonomik gelirlerin ve verimliliğin artırılması, yaşanan sorunlara çözüm önerisi ve bu kapsamda alt faaliyetlerin belirlenmesi, Muş Ovası'nın büyüklüğü göz önünde bulundurularak uygun üretim öncelikleri konusunda önerilerin yapılması ve tarımsal faaliyetlerdeki yatırımlara yönelik rehber niteliğinde bir kaynak hazırlanması ve tüm bunların uygulanabilir bir eylem planı ile ortaya konulması amaçlanmaktadır	Parçacıl Hizmet Alımı	Saha araştırmaları ve rapor hazırlama / basım işleri hizmet alımı yoluyla gerçekleştirilecektir.

Ek-F Yapılacak Program Sonrası Değerlendirme ve/veya Etki Analizi Çalışmaları Tablosu

Yapılacak Program Sonrası Değerlendirme ve/veya Etki Analizi Çalışmaları	Programın Yılı	Programın Kapanış Tarihi	Hazırlanış Şekli	Hizmet Alımı Gerekçesi ve Kapsamı
2014 yılı Hakkâri'de İnanç Turizmi Altyapısının Güçlendirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	2014	24.12.2018	Parçacıl hizmet alımı	Anket çalışmasının yapılması için anketörlerin yol, iaşe gibi giderlerine ait harcamalar gerçekleştirilecektir.
2015 yılı Rekabetçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı	2015	30.12.2017	Parçacıl hizmet alımı	Anket çalışmasının yapılması için anketörlerin yol, iaşe gibi giderlerine ait harcamalar gerçekleştirilecektir.
2015 yılı Yatırım ve Turizm Altyapısının Güçlendirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	2015	24.12.2018	Parçacıl hizmet alımı	Anket çalışmasının yapılması için anketörlerin yol, iaşe gibi giderlerine ait harcamalar gerçekleştirilecektir.
2018 yılı Çocuk ve Gençlerin Kalkınmaya Entegrasyonu Mali Destek Programı	2018	07.10.2020	Parçacıl hizmet alımı	Anket çalışmasının yapılması için anketörlerin yol, iaşe gibi giderlerine ait harcamalar gerçekleştirilecektir.
2018 yılı Yatırım ve Turizm Altyapısının Güçlendirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	2018	13.08.2021	Parçacıl hizmet alımı	Anket çalışmasının yapılması için anketörlerin yol, iaşe gibi giderlerine ait harcamalar gerçekleştirilecektir.